

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

**PRACOVNÍ ČINNOSTI NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ
ŠKOLY PRAKTICKÉ**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Marcela Kunartová
Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph. D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 15. dubna 2014

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce, Doc. PaedDr. Jarmile Honzíkové, Ph. D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracovávání diplomové práce.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRAKTICKÁ	5
2 MENTÁLNÍ RETARDACE	6
2.1 POJMOVÉ VYMEZENÍ	6
2.2 KLASIFIKACE MENTÁLNÍ RETARDACE	6
2.3 CHARAKTERISTIKA TYPICKÝCH VYBRANÝCH ZNAKŮ U JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ MENTÁLNÍ RETARDACE.....	7
2.3.1 Lehká mentální retardace.....	7
2.3.2 Středně těžká mentální retardace.....	7
2.3.3 Těžká mentální retardace.....	7
2.3.4 Hluboká mentální retardace.....	7
2.4 TYPICKÉ ZNAKY VYBRANÝCH PSYCHICKÝCH FUNKCÍ A SCHOPNOSTÍ.....	8
2.4.1 Myšlení	8
2.4.2 Řeč	8
2.4.3 Učení.....	8
2.4.4 Specifičnosti v oblasti emocionality a motivace.....	9
2.4.5 Nápadnosti v chování	9
2.5 PSYCHOLOGICKÉ ZVLÁŠTNOSTI JEDINCŮ S MENTÁLNÍ RETARDACÍ	9
2.6 ZVLÁŠTNOSTI MOTORIKY	10
2.7 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S MENTÁLNÍM HANDICAPEM	10
2.7.1 Vzdělávací zařízení v rámci školské soustavy	11
3 VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE	14
3.1 VYUČOVACÍ PŘEDMĚT PRACOVNÍ ČINNOSTI PODLE ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	14
3.2 KLÍČOVÉ KOMPETENCE	15
3.3 TEMATICKÉ OKRUHY, JEJICH OČEKÁVANÉ VÝSTUPY A UČIVO	18
3.3.1 Práce s drobným materiálem	18
3.3.2 Práce montážní a demontážní.....	19
3.3.3 Pěstitelské práce.....	19
3.3.4 Příprava pokrmů.....	20
3.4 PRŮŘEZOVÁ TÉMATA.....	21
3.5 MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY	22
3.6 PROJEKTY.....	23
3.7 HYGIENA A BEZPEČNOST PRÁCE V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ	24
4 VYUČOVACÍ METODY	25
4.1 KLASIFIKACE VYUČOVACÍCH METOD.....	25
4.2 ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY	29
4.2.1 Vyučovací hodina.....	30
5 MATERIÁLNÍ PROSTŘEDKY, PRACOVNÍ TECHNIKY, NÁSTROJE, NÁŘADÍ, POMŮCKY.....	31
5.1 PAPÍR	31
5.2 DROBNÝ PŘÍRODNÍ A TECHNICKÝ MATERIÁL	34
5.3 MODELOVACÍ HMOTA	35
5.4 TEXTIL.....	36
5.5 PRÁCE MONTÁŽNÍ A DEMONTÁŽNÍ.....	36
5.5.1 Stavebnice	36
6 NÁVRHY ČINNOSTÍ PRO 1. – 5. ROČNÍK ZŠ PRAKTICKÉ	38

ZÁVĚR.....	79
RESUMÉ	80
SEZNAM LITERATURY	81
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	I

SEZNAM ZKRATEK

RVP – Rámcový vzdělávací program

ŠVP – Školní vzdělávací program

ZŠ – Základní škola

Úvod

Pracuji jako učitelka základní školy praktické, kde vyučuji mimo jiné i praktické činnosti. Z tohoto důvodu jsem si pro svou diplomovou práci vybrala toto téma. Ve své praxi se mi potvrdilo, že vzdělávací oblast Člověk a svět práce je velmi důležitou oblastí ve vzdělávání žáků s mentálním postižením. Pracovní činnosti patří k nejdůležitějším a neúčinnějším činitelům při utváření osobnosti žáka s mentálním postižením a pro naše žáky jsou zásadní i pro možnost zažít pocit úspěchu.

Za nedílnou součást pracovních činností považuji vliv na prožitek dětí, které při praktických činnostech reagují mnohem intenzivněji a jsou více aktivizováni. Ve svých hodinách se snažím volit zajímavé a přitažlivé náměty k činnostem, které žáky motivují a vytváří pozitivní vztah k práci. Z tohoto důvodu některé z nich ve své diplomové práci uvádím.

Praxe ukazuje, že chápání užitečnosti vlastní práce pro okolí pobízí žáky s mentální retardací k aktivní činnosti, při níž pociťují uspokojení a radost a motivuje je k ještě usilovnější práci. Účinnou motivací pro tyto žáky také je, jestliže jejich práce získá uznání a obdiv okolí.

Pomoc učitele a očekávání musí vyjadřovat důvěru v žáky a přesvědčení, že s patřičným úsilím se jim zadaná práce podaří, což je důležité obzvláště při práci s žáky s mentální retardací.

Na dovednostech, které žáci získají při pracovních činnostech, mohou stavět i ve svém budoucím životě a mohou ovlivnit jejich rozhodování při profesním zaměření.

1 ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRAKTICKÁ

V základní škole praktické se vzdělávají děti školního věku s lehkým stupněm mentální retardace, případně s úrovní rozumových schopností v pásmu podprůměru, když nejsou z různých důvodů schopny prospívat v běžné základní škole. Žáci pracují podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Koncepce i celkové pojetí školy a cíle školního vzdělávacího programu by měla vycházet ze základních charakteristik, které definují jak směřování školy, tak i specifika výchovy a vzdělávání žáků se zdravotním postižením.

Vzdělávací proces se přizpůsobuje úrovni psychického a fyzického rozvoje žáků. Vzhledem k variabilitě schopností a dosažené úrovni vědomostí, dovedností a návyků je nezbytné při jejich vzdělávání uplatňovat přístupy odpovídající vývojovým a osobnostním specifickým žáků za přispění podpůrných opatření.

Základní školy praktické jsou devítileté a žáci v nich plní povinnou školní docházku. Učební plán zahrnuje obdobné vyučovací předměty jako učební plán základní školy, s výjimkou výuky jen jednoho cizího jazyka. K osvojení praktických dovedností žáků byl do učebního plánu základní školy praktické zařazen poměrně velký počet hodin pracovních činností, které si mohla každá škola posílit ještě v rámci disponibilní dotace.

Žáci v různém pásmu lehkého mentálního postižení by měli dosáhnout co nejvyšší možné úrovně osobnostních kvalit, za podpory speciálně vzdělávacích metod a díky vyváženému působení na jejich rozvoj v oblasti kognitivní, sociální, emocionální i volní. Z tohoto důvodu je ve vzdělávacím procesu žáků s lehkým mentálním postižením, na rozdíl od vzdělávání žáků bez postižení, kladen větší důraz na rozvíjení sociálních a komunikačních schopností a na vytváření praktických dovedností.

Pro vzdělávání je třeba vytvořit optimální podmínky, které vyžadují především přátelskou atmosféru a takové pracovní klima, aby žáci školu rádi navštěvovali, nebáli se případných neúspěchů a v rámci svých možností dosáhli základního vzdělání.

2 MENTÁLNÍ RETARDACE

2.1 POJMOVÉ VYMEZENÍ

Za mentálně retardované se považují takoví jedinci, u nichž dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním prostředí (Švarcová, 2001). Postižení je definováno jako neschopnost dosáhnout odpovídajícího stupně intelektového vývoje (méně než 70% normy), přestože byl takový jedinec přijatelným způsobem výchovně stimulován (Fischer, 2008). Mentální retardaci můžeme také charakterizovat jako celkové snížení intelektových schopností, které zahrnují schopnost myslet, učit se a přizpůsobovat se svému okolí.

Hlavní znaky mentální retardace:

- nízká úroveň rozumových schopností projevující se především obtížnější adaptací na běžné životní podmínky,
- jde o stav trvalý, vrozený nebo časně získaný, který je třeba odlišovat od postižení získaných po druhém roce života, označovaných jako demence.

2.2 KLASIFIKACE MENTÁLNÍ RETARDACE

Hloubku mentální retardace je možno určit pomocí inteligenčního kvocientu, který vyjadřuje úroveň rozumových schopností (Pipeková, 1998). Při klasifikaci mentální retardace se užívá v současné době 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, zpracovaná Světovou zdravotnickou organizací v Ženevě, která vstoupila v platnost od roku 1992. Podle této klasifikace se mentální retardace dělí do následujících kategorií:

- Lehká mentální retardace (IQ 50-69)
- Středně těžká mentální retardace (IQ 35-49)
- Těžká mentální retardace (IQ 20-34)
- Hluboká mentální retardace (IQ 0-19)
- Jiná mentální retardace
- Nespecifikovaná mentální retardace

2.3 CHARAKTERISTIKA TYPICKÝCH VYBRANÝCH ZNAKŮ U JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ MENTÁLNÍ RETARDACE

2.3.1 LEHKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE

Jedinci jsou schopni uvažovat na úrovni dětí středního školního věku, nejsou schopni uvažovat abstraktně, užívají konkrétní označení. Jsou schopni se učit, zvládnou výuku v praktické nebo speciální škole. Hlavní potíže se projevují při teoretické práci. Většina z nich dosáhne úplné nezávislosti v osobní péči a v praktických domácích dovednostech, i když je vývoj proti normě mnohem pomalejší (Švarcová, 2001). V dospělosti se mohou pracovně začlenit, potřebují pouze dohled a oporu. Lidé s lehkou mentální retardací tvoří 80% všech mentálně postižených.

2.3.2 STŘEDNĚ TĚŽKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE

Uvažování těchto jedinců lze přirovnat k myšlení předškolního dítěte. Učení je limitované na mechanické podmiňování, k zafixování je potřeba četného opakování (Fischer, 2008). Pokroky ve škole jsou limitované, ale někteří jedinci se středně těžkou mentální retardací jsou schopni navštěvovat s rozdílnými úspěchy základní školu speciální. Jsou schopni si osvojit běžné návyky a jednoduché dovednosti, především v oblasti sebeobsluhy. Mohou vykonávat jednoduché pracovní úkony, ale potřebují trvalý dohled.

2.3.3 TĚŽKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE

Psychomotorický vývoj je u jedinců s těžkou mentální retardací výrazně opožděn již v předškolním věku, časté jsou motorické poruchy a příznaky celkového poškození centrální nervové soustavy. Základní hygienické návyky a částečně i jiné sebeobslužné činnosti si jedinec může osvojit dlouhodobým tréninkem. Řeč je primitivní, omezená na jednoduchá slova. Poznává blízké osoby. Potřebuje celoživotní péči (Pipeková, 1998)

2.3.4 HLUBOKÁ MENTÁLNÍ RETARDACE

Na podněty reagují libostí či nelibostí. Většinou se jedná o kombinované postižení, jedinci jsou imobilní nebo výrazně omezení v pohybu. Citlivě reagují na taktilní podněty, většinou si neosvojí základy mluvené řeči. Jsou zcela závislí na stálé péči, potřebují stálý dohled.

2.4 TYPICKÉ ZNAKY VYBRANÝCH PSYCHICKÝCH FUNKCÍ A SCHOPNOSTÍ

2.4.1 MYŠLENÍ

Typickým znakem osob s mentálním handicapem je omezenější potřeba zvědavosti a preference podnětového stereotypu. Jedinci bývají obvykle více závislí na zprostředkování informací jinými lidmi, kteří se stávají prostředníky mezi mentálně postiženým a vnějším světem.

Uvažování je ovlivněno aktuálním děním, jedinec se nedokáže odpoutat od vlastního pohledu, od vlastních pocitů a potřeb, které jeho pohled různým způsobem zkreslují. Neschopnost nadhledu se projevuje sníženou kritičností a vyšší sugestibilitou mentálně retardovaných jedinců.

Myšlení mentálně postižených je zjednodušené, omezené, vázané na konkrétní skutečnost, je charakteristické značnou stereotypností, rigiditou a ulpíváním na určitém způsobu řešení (Fischer, 2008).

2.4.2 ŘEČ

Projev mentálně retardovaných bývá nápadný méně přesnou výslovností, jednoduchým vyjadřováním a užíváním dramatismů. Omezenější

slovní zásoba a potíže v pochopení celkového kontextu se projevuje v nižší schopnosti porozumění i běžnému verbálnímu sdělení. Lidé s lehkým mentálním postižením zvládnou běžné konkrétní pojmy a základní slovní obraty. U těžších stupňů defektů se verbální schopnosti nevyvíjejí vůbec a v těchto případech nabývá významu komunikace neverbální.

2.4.3 UČENÍ

Schopnost učení je obecně v různé míře omezena důsledkem nedostačivého porozumění a nedostatky v koncentraci pozornosti a paměti. Učení je převážně mechanické. Charakteristickou zvláštností dětí s mentálním postižením je, že se nedovedou cílevědomě učit a vzpomínat si (Švarcová, 2001). Motivace k učení bývá nižší vzhledem k obtížnějšímu porozumění.

2.4.4 SPECIFIČNOSTI V OBLASTI EMOCIONALITY A MOTIVACE

V závislosti na příčině mentální retardace mohou být emoční prožívání a způsoby reagování změněny. Obvykle jde o zvýšenou dráždivost a větší pohotovost k afektivním reakcím. Mentálně retardovaný jedinec má tendenci uspokojovat svoje potřeby neodkladně a bez zábran. Pokud toho nedosáhnou, prožívají tyto situace jako silně frustrující a reagují na ni různými obrannými mechanismy.

2.4.5 NÁPADNOSTI V CHOVÁNÍ

Mentálně retardovaní jedinci nejsou schopni porozumět obecně platným hodnotám a normám, pochopit jejich podstatu. Tito jedinci mají zvýšenou pohotovost k afektivním reakcím, které nedovedou přijatelným způsobem ovládat. Problematické chování může být výrazem neschopnosti vyjádřit svoje aktuální pocity standardnějším a pro ostatní srozumitelným způsobem. Mentálně postižený člověk se řídí především emocionálními pudy (Fischer, 2008).

2.5 PSYCHOLOGICKÉ ZVLÁŠTNOSTI JEDINCŮ S MENTÁLNÍ RETARDACÍ

Každý mentálně postižený je svébytný subjekt s charakteristickými osobnostními rysy. Přesto se u těchto jedinců projevují určité společné znaky, které závisí na druhu, hloubce a rozsahu mentální retardace, na tom, zda jsou rovnoměrně postiženy všechny složky psychiky, nebo zda jsou výrazněji postiženy některé psychické funkce a duševní vývoj je nerovnoměrný (Švarcová, 2001).

Švarcová uvádí, že mentální retardace se klinicky projevuje zejména:

- sníženou schopností až neschopností vyvozování logických vztahů,
- sníženou mechanickou a hlavně logickou paměť,
- nedostatečnou slovní zásobou a neobratností ve vyjadřování,
- sugestibilitou a rigiditou chování,
- těkavostí pozornosti,
- hyperaktivitou, impulzivností nebo celkovou zpomaleností chování,
- citovou vzrušivostí,

- opožděným psychosexuálním vývojem,
- nerovnováhou aspirací a výkonů,
- poruchami vizuomotoriky a pohybové koordinace,
- zpomalenou chápavostí, konkrétností a jednoduchostí úsudků,
- poruchami v interpersonálních skupinových vztazích a v komunikaci,
- sníženou přizpůsobivostí.

2.6 ZVLÁŠTNOSTI MOTORIKY

Prostřednictvím motoriky jedinec poznává okolní svět a podílí se na vývoji kognitivních funkcí. Pro vytváření pracovních dovedností mentálně retardovaných dětí má zásadní význam úroveň motoriky, tzn. celkové pohybové schopnosti organismu.

Vývoj jemné motoriky vychází z motoriky hrubé. Prostředkem rozvoje jemné motoriky jsou hry zaměřené na uchopování předmětů, hry s kostkami, se stavebnicí, kreslení, malování, modelování, navlékání korálků, cvičení sebekontroly (Zelinková, 2001).

Při opakovaném procvičování se zlepšují pohyby elementární, složitější pohyby se zkvalitňují velmi pomalu. Při vytváření pohybových návyků je důležitá i zraková kontrola.

2.7 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ OSOB S MENTÁLNÍM HANDICAPEM

V průběhu svého vývoje je každý člověk členem své sociální skupiny a členem společnosti. Jedná se o proces socializace, který chápeme jako proces rozvoje osobnosti jedince působením sociálních vlivů i vlastní činnosti. Tomuto procesu socializace napomáhá výchova i vzdělávání (Černá, 1995).

Výchovu a vzdělávání mentálně retardovaných osob je nutné chápat jako celoživotní proces, který můžeme realizovat přímo v rodinách, v ústavních zařízeních sociální péče a ve vzdělávacích zařízeních.

Úspěch výchovy a vzdělávání je závislý na druhu, formě a typu mentální retardace, hloubce postižení, době vzniku, klinických symptomech, kombinaci s dalším postižením, ale i ochotě a schopnosti mentálně retardovaného a pedagoga vzájemně spolupracovat. Edukace je

zajišťována systémem speciálních škol a zařízení od předškolního věku až do stáří (Pipeková, 1998).

2.7.1 VZDĚLÁVACÍ ZAŘÍZENÍ V RÁMCI ŠKOLSKÉ SOUSTAVY

Předškolní výchova a vzdělávání

Děti předškolního věku s mentální retardací mohou navštěvovat speciální mateřskou školu denního, případně internátního typu, běžnou mateřskou školu nebo speciální třídu pro mentálně retardované děti při běžné mateřské škole. Mateřská škola zajišťuje soustavnou a individuální péči v kolektivu i mimo něj v oblasti rozvíjení řeči, myšlení, hrubé a jemné motoriky, sociálním i citovém vývoji, vždy ve spolupráci s rodinou. Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.

Integrace jedince do běžné základní školy

V souladu se současnými trendy speciální pedagogiky lze realizovat výchovu a vzdělávání mentálně postižených osob také, formou integrace do tříd běžné základní školy.

Základní škola praktická

V základní škole praktické se vzdělávají žáci s takovými rozumovými nedostatky, pro které se nemohou s úspěchem vzdělávat v základní škole. Úkolem základní školy praktické je speciálními výchovnými a vzdělávacími prostředky a metodami umožnit žákům se speciálními vzdělávacími potřebami dosáhnout co nejvyšší úrovně znalostí, dovedností a osobnostních kvalit při respektování jejich individuálních zvláštností a možností (Švarcová, 2001). Cílem výchovně vzdělávací práce je dosažení co nejvyšší možné úrovně základního vzdělávání s přihlédnutím k možnostem a schopnostem jednotlivých žáků a příprava žáků na zapojení, případně úplnou integraci do běžného života.

Základní škola speciální

Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základy vzdělání, se realizuje oborem vzdělání základní škola speciální. Vzdělávání ve speciální škole je v současné době desetileté. Člení se na první stupeň, který tvoří 1. až 6. ročník, druhý stupeň, který tvoří 7. až 10. ročník. Od základní školy se odlišuje organizačními formami vzdělávání

i obsahovým zaměřením výuky. Vzdělávací požadavky se přizpůsobují schopnostem a možnostem jednotlivých žáků. Výchovná a vzdělávací činnost je zaměřená na poskytování elementárních vědomostí, dovedností a na vytváření návyků potřebných k uplatnění v praktickém životě (Fischer, 2008). Cílem je dosažení maximální možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob a zapojení do společenského života. Vzdělávání v základní škole speciální je přizpůsobeno žákům se sníženou úrovní rozumových schopností, psychických zvláštností, zejména nedostatečnou úrovní koncentrace pozornosti a nízkou úrovní rozvoje volných vlastností.

Přípravný stupeň základní školy speciální

Umožňuje školní vzdělávání těm žákům, kteří by vzhledem k těžšímu stupni mentální retardace nebyli schopni prospívat ani na nižším stupni speciální školy. Příprava na vzdělávání v „přípravném stupni“ respektuje vývojové zvláštnosti těchto dětí v době nástupu k plnění povinné školní docházky. U žáků se středně těžkým mentálním postižením, těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem může příprava na vzdělávání v přípravném stupni základní školy speciální trvat jeden až tři školní roky.

Odborná učiliště a praktické školy

Po ukončení povinné školní docházky v základní škole praktické nebo speciální mají žáci s mentální retardací možnost pokračovat ve svém vzdělávání v odborných učilištích nebo praktických školách. Těžištěm činnosti odborného učiliště je odborný výcvik, i když teoretické vyučování je nedílnou součástí celého výchovně vzdělávacího procesu (Černá, 1995). Obor vzdělání praktická škola jednoletá je určen pro žáky s těžkým stupněm mentálního postižení, souběžným postižením více vadami a autismem, kteří ukončili základní vzdělávání v základní škole speciální. Poskytuje přípravu na osvojení manuálních dovedností a jednoduchých činností využitelných v oblastech praktického života, které absolventům usnadní integraci do společnosti. Obor vzdělání praktická škola dvouletá umožňuje získat střední vzdělání žákům se středně těžkým stupněm mentálního postižení, případně s lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, které jim znemožňuje vzdělávání na jiném typu střední školy. Praktická škola dvouletá doplňuje a rozšiřuje všeobecné vzdělání dosažené v průběhu povinné školní docházky. Vzdělávací proces je zaměřen na získání základních pracovních dovedností, návyků

a pracovních postupů potřebných v každodenním i v budoucím pracovním životě. Poskytuje základy odborného vzdělání a manuálních dovedností vedoucích k profesnímu uplatnění.

3 VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce je jednou ze stěžejních vzdělávacích oblastí v základním vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Zahrnuje široké spektrum nejen manuálních činností, ale i činností rozvíjejících klíčové kompetence, které vedou žáky k získání souboru vědomostí, základních pracovních dovedností a návyků v různých oblastech lidské činnosti. Cíleně se zaměřuje a systematicky ovlivňuje rozvíjení komunikačních, motorických a tvořivých schopností, zmírňuje motorické poruchy, zdokonaluje kognitivní funkce, stimuluje řeč a myšlení. Vede žáky k pozitivnímu vztahu k práci a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků, k budoucímu pracovnímu zařazení a k uplatnění v dalším životě a integraci ve společnosti.

U žáků s lehkým mentálním postižením trvá nácvik běžných dovedností a utváření návyků mnohem delší dobu než u žáků bez postižení, a proto je nutné s nácvikem začít co nejdříve. Z tohoto důvodu je této vzdělávací oblasti určena vyšší hodinová dotace. Žáci se učí pracovat samostatně i v týmu a vážit si práce své i druhých. Seznamují se s různými materiály, s funkcí a užíváním vhodných pomůcek a nářadí.

3.1 VYUČOVACÍ PŘEDMĚT PRACOVNÍ ČINNOSTI PODLE ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Zdrojem informací je Školní vzdělávací program „Učíme se pro život“ zpracovaný podle RVP ZV a jeho přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Tento ŠVP jsem vytvářela spolu s kolegy a od školního roku 2011 podle něj vyučuji. V našem ŠVP je vzdělávací oblast Člověk a svět práce realizována v průběhu celého základního vzdělávání od prvního do devátého ročníku ve vyučovacím předmětu – Pracovní činnosti.

Cílem vyučovacích předmětů je:

- rozvoj motoriky, získání základních manuálních zručností a vytváření pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí,
- seznámit se s různými materiály, s funkcí a užíváním vhodných pomůcek a nářadí,
- rozvoj přesnosti, systematickosti a vytrvalosti při plnění pracovních úkolů,

- porozumět pojmům, návodům, orientovat se v jednoduché technické dokumentaci, zvládnout pracovní postupy a dovednosti, řešit nejrůznější praktické situace,
- chápat pracovní činnosti jako příležitosti k seberealizaci, sebeaktualizaci,
- pracovat samostatně v týmu a vážit si práce své i druhých, organizovat, stanovovat postupy a vyhodnocovat jejich účinnost,
- rozvíjet pozitivní vztah k práci a jejím výsledkům,
- osvojit si zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a dodržovat hygienická pravidla,
- orientovat se v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce,
- osvojit si potřebné poznatky a dovednosti významné pro další životní a profesní orientaci.

3.2 KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

Smyslem a cílem vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je jejich vybavení souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná a umožní jim efektivně a odpovídajícím způsobem jednat v různých situacích. Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý a postupně se vytváří v průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, tvoří důležitý základ pro celoživotní učení žáka, jeho vstup do života a do pracovního procesu.

Vzhledem ke specifickým potřebám žáků s lehkým mentálním postižením je kladen důraz především na klíčové kompetence pracovní, sociální a personální a komunikativní.

„Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci, v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj.“ (Bělecký, 2007)

Kompetence

Kompetence k učení

- Vhodným výběrem činností vedeme žáky ke kritickým postojům, k využívání dříve nabytých vědomostí a dovedností a k hledání vlastních postupů.
- Užíváním odborné literatury, dostupných učebních materiálů a informačních zdrojů učíme žáky vyhledávat a třídit informace, orientovat se a pracovat podle jednoduché technické dokumentace.
- Společným porovnáváním a hodnocením dosažených výsledků vedeme žáky k poznávání vlastních možností a schopností a takto je učíme reagovat na hodnocení ze strany druhých, přijímat radu i oprávněnou kritiku.
- Propojováním učiva vedeme žáky k uvědomění si mezipředmětových vztahů a jejich využití.

Kompetence k řešení problémů

- Opakováním činností, na základě nápodoby i vlastních zkušeností, a vědomostí nabytých dříve vedeme žáky ke správné volbě prostředků a způsobů (pomůcky, metody a techniky) vhodných pro splnění jednotlivých pracovních aktivit.
- Předkládáním alternativních řešení učíme žáky chápat, že se při práci budou setkávat s problémy, které nemají jedno správné řešení, že je nutné získávat chybějící údaje potřebné ke konečnému řešení problému.

Kompetence komunikativní

- Řízenou diskuzí a správným jazykovým vzorem učíme žáky používat při komunikaci správné technické názvosloví.
- Zadáváním jednoznačných, srozumitelných pokynů a otázek učíme žáka naslouchat a co nejlépe porozumět obsahu sdělení.
- Navozením vhodného klimatu a příznivou atmosférou ve třídě vedeme žáky k otevřené diskuzi, obhájení si svého názoru, ale i respektování názoru druhého.

Kompetence sociální a personální

- Vytvářením různě strukturovaných týmů rozvíjíme u žáků schopnost zastávat ve skupině různé role, uvědomovat si odlišnou míru zodpovědnosti a jednat zodpovědně vůči vlastní osobě i druhým.
- Na modelových i praktických situacích učíme žáky rozpoznat nevhodné a rizikové chování při práci a uvědomovat si jeho možné důsledky.
- Navozením vhodného klimatu ve třídě vedeme žáky k účinné a bezkonfliktní spolupráci ve skupině a k respektování názoru zkušenějšího jedince.

Kompetence občanské

- Důsledným dodržováním zásad a pravidel soužití daných řádem školy učíme žáky respektovat základní práva a povinnosti občanů, společenské normy a pravidla soužití.
- Názornými příklady a dodržováním bezpečnosti práce pomáháme žákům uvědomit si význam ochrany zdraví a zdravého životního stylu.
- Soustavným opakováním jednoduchých praktických činností a naučených stereotypů chování vedeme žáky k ochraně zdraví, životního prostředí a chování v krizových situacích.

Kompetence pracovní

- Pestrou nabídkou činností učíme žáky zvládat základní pracovní dovednosti a technologické postupy, pracovat podle návodu a náčrtu, bezpečně a účinně používat nástroje, vybavení a materiály.

- Pomocí naučených stereotypů vedeme žáky k získávání základních pracovních návyků a postupů a dodržování pravidel bezpečnosti práce.
- Společnou prací vedeme žáky k reálnému posouzení své práce i práce ostatních respektováním pravidel práce v týmu.

3.3 TEMATICKÉ OKRUHY, JEJICH OČEKÁVANÉ VÝSTUPY A UČIVO

Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad

bezpečnosti a hygieny při práci. Výběr a způsob realizace jednotlivých tematických okruhů závisí na podmínkách a možnostech školy a schopnostech žáků. Učivo celé vzdělávací oblasti je určeno všem žákům, tedy chlapcům i dívkám.

Obsah vzdělávací oblasti je rozdělen na prvním stupni na čtyři tematické okruhy:

- Práce s drobným materiálem
- Práce montážní a demontážní
- Pěstitelské práce
- Příprava pokrmů

3.3.1 PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

Očekávané výstupy

Žák by měl:

- zvládat základní manuální dovednosti při práci s jednoduchými materiály a pomůckami,
- vytvářet jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů,
- pracovat podle slovního návodu a předlohy,
- vytvářet přiměřenými pracovními postupy různé výrobky z daného materiálu,
- využívat při tvořivých činnostech s různým materiálem vlastní fantazii,
- volit vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu,

- udržovat pořádek na pracovním místě; dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytnout první pomoc při drobném poranění.

Učivo

- vlastnosti materiálu a jeho užití – přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie aj.,
- pracovní pomůcky a nástroje – funkce a využití,
- jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce,
- lidové zvyky, tradice, řemesla – užití některých jednoduchých technik zpracování vybraných materiálů.

3.3.2 PRÁCE MONTÁŽNÍ A DEMONTÁŽNÍ

Očekávané výstupy

Žák by měl:

- zvládat elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi,
- znát funkci a užití jednoduchých pracovních nástrojů a pomůcek,
- provádět při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž,
- pracovat podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu,
- udržovat pořádek na svém pracovním místě, dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při drobném úrazu.

Učivo

- stavebnice – plošné, prostorové, konstrukční; sestavování jednoduchých modelů,
- práce s návodem, předlohou, jednoduchým náčrtem,
- montáž a demontáž jednoduchých předmětů.

3.3.3 PĚSTITELSKÉ PRÁCE

Očekávané výstupy

Žák by měl:

- provádět pozorování přírody v jednotlivých ročních obdobích a popsat jeho výsledky,
- pečovat o nenáročné rostliny v bytě i na zahradě,
- znát základní podmínky a postupy pro pěstování vybraných rostlin,
- ošetřovat a pěstovat podle daných zásad pokojové i jiné rostliny a provádět pěstitelská pozorování,
- volit podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní,
- dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce a ochrany zdraví; poskytnout první pomoc při úrazu při práci na zahradě.

Učivo

- základní podmínky pro pěstování rostlin – půda a její zpracování, výživa rostlin, osivo,
- pěstování rostlin – ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina aj.),
- pěstování pokojových rostlin – podmínky pro pěstování,
- zásady bezpečné práce s rostlinami.

3.3.4 PŘÍPRAVA POKRMŮ

Očekávané výstupy

Žák by měl:

- připravit samostatně jednoduchý pokrm,
- upravit stůl pro jednoduché stolování,
- chovat se vhodně při stolování,
- znát základní vybavení kuchyně,
- připravit samostatně jednoduché pohoštění,
- uplatňovat zásady správné výživy,

- dodržovat pravidla správného stolování a společenského chování při stolování,
- udržovat pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržovat základy hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při úrazu v kuchyni.

Učivo

- základní vybavení kuchyně,
- potraviny – výběr, nákup a skladování potravin,
- stolování – jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování,
- bezpečná obsluha spotřebičů – základní technika v kuchyni.

3.4 PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

Průřezová témata reprezentují ve vzdělávacím programu okruhy aktuálních problémů současného světa a jsou nedílnou součástí základního vzdělávání. Tématické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích oborů, pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Na základní škole se během devítileté docházky musí každý žák seznámit se všemi průřezovými tématy.

Na 1. stupni jsou do předmětu Pracovní činnosti začleněna tato průřezová témata a podtémata:

- Osobnostní a sociální výchova

Osobnostní rozvoj: Rozvoj schopností poznávání; Kreativita

Sociální rozvoj: Komunikace; Spolupráce a soutěživost

- Environmentální výchova

Základní podmínky života

Lidské aktivity a problémy životního prostředí

Vztah člověka k prostředí

3.5 MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY

Předmět Pracovní činnosti svým obsahem navazuje na obsah některých dalších vyučovacích předmětů. Tyto vzájemné mezipředmětové vztahy lze využít ve vyučování k prohloubení znalostí a vytvoření komplexnějšího pohledu na danou problematiku u žáka.

Prvouka

Zásady bezpečného chování, ošetření drobných poranění, hygienické návyky, význam půdy, zdravá výživa, příroda v ročních obdobích, tradice a zvyk, péče o zdraví, ochrana přírody.

Přírodověda

Příroda živá a neživá, ochrana přírody, péče o zdraví, základní dovednosti a návyky související s preventivní ochrannou zdraví.

Vlastivěda

Základní pravidla společenského chování, dopravní výchova, lidé a čas.

Matematika

Číslo a početní operace – stavebnice - sčítání a odčítání s názorem.

Závislosti, vztahy a práce s daty - manipulační činnosti s konkrétními předměty.

Geometrie v rovině a prostoru – základní útvary v prostoru a rovině, úsečka, přímka – rozměřování, měření, rýsování, modelování.

Český jazyk

Modelování písmen z provázku, špejlí, modelíny.

Motivační básně, rozpočítadla, říkadla, hádanky, pohádky, vypravování.

Popis - jednoduchý pracovní postup.

Formy společenského styku (blahopřání - oslava).

Hudební výchova.

Motivační písně, rytmizace říkadel.

Tělesná výchova

Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností a zdraví.

Výtvarná výchova

Tradiční a netradiční prostředky a jejich kombinace.

Prostředky a postupy pro vyjádření fantazijních představ.

Vnímání, porovnávání a hodnocení výsledků tvůrčích činností vlastních i ostatních i výsledků běžné a umělecké produkce (hračky, plastika, objekty).

Prezentace výsledků vlastních tvůrčích činností ve třídě i ve škole (pracovní prezentace za pomoci učitele pro spolužáky).

3.6 PROJEKTY

Na žákovský projekt nahlížíme jako na komponentu vyučovacího procesu, která v sobě obsahuje pohyb a dynamiku. Projekt chápeme jako specifickou vzdělávací strategii tj. jako vzdělávací strategii, která je založena na aktivním přístupu žáka k vlastnímu učení.

Projekt „Čím budu“ zaměřený na pracovní činnosti:

Díky širokému spektru činností zahrnutých do projektu získávají žáci mnoho zajímavých a důležitých informací, které mohou být využity nejen v dalších předmětech, ale i v praktickém životě. Rozvíjíme praktické dovednosti a hlavně pozorujeme skutečnosti v jejich přirozeném prostředí. Projekt přispívá ke zkvalitnění poznatků z jednotlivých předmětů, které se během projektu prolínaly. Projektový den probíhá v tvořivých dílnách.

Příklady tvořivých dílen:

- Švadlena – šití (dárek rodičům)
- Keramik – práce v keramické dílně
- Dekorátér – práce s tradičním i netradičním materiálem
- Mám přehled - povolání a jejich charakteristické znaky
- Řemeslník – práce ve školní dílně
- Aranžér – práce s přírodním materiálem
- Cukrář - práce ve školní kuchyňce – výroba a zdobení cukroví

Další projekty, uvedené v ŠVP, ve kterých se pracovní činnosti prolínají spolu s přírodovědou, prvoukou, vlastivědou, tělesnou výchovou, českým jazykem, matematikou a hudební výchovou:

- Barevný svět
- Branný závod
- Den Země
- My a naše okolí
- Olympijský den
- Vánoce

3.7 HYGIENA A BEZPEČNOST PRÁCE V PRACOVNÍ VÝCHOVĚ

Zvláště při práci s žáky s mentální retardací je nutné respektovat přiměřenost práce věku, zdravotnímu stavu a individuálním zvláštnostem. Na základě znalostí individuální zvláštností žáků dohlížíme na to, aby zadaná práce byla přiměřená jejich fyzickému a psychickému vývoji a neohrozila jejich zdraví nebo zdraví ostatních žáků.

Povinnost škol a školských zařízení v oblasti bezpečnosti a hygieny práce:

- vychovávat žáky k bezpečnosti a hygieně práce, k bezpečnému chování,
- zabezpečit podmínky pro bezpečnou a zdraví nezávadnou práci žáků, učitelů a ostatních pracovníků školy

Ohrožení ve školních podmínkách: mechanické, chemické, elektrickým proudem, nepřiměřenou psychickou či fyzickou zátěží (Honzíková, Bajtoš, 2004).

Učitel dbá na organizaci pracovního prostředí, na účelné rozmístění pracovních míst, náradí a nástrojů. Je potřeba, aby vyučující zajistil stálý dohled a kontrolu nad žáky, nad dodržováním pracovního postupu a hygienických a bezpečnostních zásad. Žáci by měli být vybaveni vhodným pracovním oděvem. Učitel musí zajistit, aby žáci pracovali s nezávadnými materiálně – technickými prostředky. Na oblast hygieny a bezpečnosti práce žáků s mentálním postižením má také velký vliv promyšlená organizace práce a odpočinku, neboť někteří žáci jsou rychleji unavitelní nebo lehce ovlivnitelní nepříznivými vlivy.

4 VYUČOVACÍ METODY

Vyučovací metoda určuje cestu k naplňování cílů vyučování. Jedná se o koordinovaný systém činností učitele a žáků, který je zaměřen na dosažení výchovně vzdělávacích cílů za dodržení didaktických zásad.

„Vyučovací metodou rozumíme cílevědomý, koordinovaný a záměrný postup, kterým se podle principů pedagogiky a didaktiky realizuje edukační proces orientovaný na dosažení vytyčených cílů.“ (Honzíková, Bajtoš, 2004)

„Vyučovací metoda je způsob – cesta – postup, jak dosáhnout vytyčených výchovných a vzdělávacích cílů ve vyučování a současně podněcovat učení žáků a celkový rozvoj jejich osobnosti.“ (Podroužek, 2003)

„Postup, cesta, způsob vyučování (řec. methodos). Charakterizuje činnost učitele vedoucí žáka k dosažení stanovených vzdělávacích cílů.“ (Průcha, 2009)

4.1 KLASIFIKACE VYUČOVACÍCH METOD

Aby se mohl učitel odpovědně rozhodnout, jakou vyučovací metodu zvolí, aby dokázal pružně reagovat a mohl při plánování výuky využívat většího množství činností, musí znát vyučovací metody včetně jejich silných a slabých stránek; účel a využití v praxi. (Petty, 2002)

Existuje široká škála vyučovacích metod, které se od sebe v určitých aspektech mohou lišit, v jiných mohou být velmi podobné. Neexistuje univerzální metoda a neexistuje ani univerzální dělení výukových metod. Pro každého učitele je ale důležité mít přehled o variantách vyučovacích metod, ze kterých může volit, aby tvořivým způsobem co nejlépe ztvárnil vlastní výuku a dosáhl tak co nejefektivněji stanovených cílů.

Činitelé determinující výběr vyučovacích metod:

- cíle, obsah, pojetí učiva,
- formální a materiální cíle vyučování v určité etapě výuky,
- didaktické principy, zásady a pravidla,
- individuální a věkové zvláštnosti žáků,
- osobnost vyučujícího,

- vyučovací formy,
- vyučovací prostředky.

Ke třídění metod lze přistupovat podle různých kritérií. V literatuře nacházíme různé přístupy ke klasifikaci vyučovacích metod. Honzíková a Bajtoš ve své publikaci uvádějí následující metody výuky:

A. Metody podle zdroje informací – aspekt didaktický

1. Slovní metody – zdrojem informací je mluvené slovo nebo psaný text

- Monologické metody (vyprávění, vysvětlování, výklad, přednáška)
- Dialogické metody (rozhovor, dialog, diskuze, beseda)
- Metody písemných prací (písemná cvičení, kompozice)
- Metoda práce s knihou (tištěný text - učebnice, kniha, články, webové stránky, studijní materiály)

2. Názorně demonstrační metody – zdrojem poznání je živé nazírání

- Pozorování předmětů a jevů (cílevědomé pozorování předmětů, objektů, jevů, procesů)
- Předvádění (předvádění vlastností předmětů, činností, pokusů, modelů)
- Demontrace statických obrazů (obrazy, schémata, grafy, nákresy)
- Projekce statická (promítání slajdů) a dynamická (animace, video)

Exkurze - Je většinou jednorázová, má nazírací charakter a umožňuje žákům, aby získali zkušenost z přímého styku s poznávanou realitou. Bezprostřední styk s poznávanou skutečností umocňuje emocionální zážitek z poznání.

(Vališová, Kasíková, 2007)

3. Praktické metody – zdrojem poznání není jen pasivní vnímání, ale aktivní činnost

- Metody řešení úloh (práce projektové, grafické, konstrukční, technologické, písemné)

- Metody experimentální činnosti – (práce laboratorní, pokusnické)
- Metody praktické práce - (práce v dílnách, na pozemku, apod.)

B. Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický

- Metody sdělovací (předávání vědomostí, poznatků)
- Metody samostatné práce (návěky, cvičení, apod.)
- Metody badatelské a výzkumné – (metody problémové, inscenační, pokusnické, situační, heuristiky apod.)

C. Metody z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický

- Induktivní metoda (vychází z konkrétních jednotlivostí, na základě analýzy jsou formulovány všeobecné pojmy, principy, zákonitosti, metody práce)
- Deduktivní metoda (vychází ze všeobecného pojmu, principu, zákona a z něho se pak odvozují jednotlivé konkrétní případy)
- Analyticko-syntetická metoda (na základě rozdělení celku na části zkoumá podstatné vztahy tak, aby se shrnuly do všeobecného pojmu, principu, zákona apod.)
- Srovnávací metoda (zakládá se na použití analogických vztahů mezi různými jevy a předměty, kdy na základě podobnosti předpokládáme další podoby)

D. Metody z hlediska funkce ve vyučovacím procesu – aspekt procesuální

- Metody motivační (usměrnění zájmu žáků)

„Žáci by neměli být motivováni strachem z neúspěchu, ale touhou uspět“

(Petty, 2002).

- úvodní motivační metody (používají se na začátku hodiny a lze mezi ně zařadit motivační rozhovor, motivační demonstraci, problém jako motivaci, pohádku, písničku, básničku apod.)

- průběžná motivace (využívají se během práce – aktualizace obsahu, motivační výzvy, příklady ze života, pochvala, povzbuzení, kritika aj.)

- Metody expoziční (metody zprostředkování nových poznatků, prvotní seznámení žáků s učivem)
- Metody fixační (metody zabezpečující upevňování a prohlubování vědomostí, zručnosti)
- Metody diagnostické (metody hodnocení, kontroly, klasifikace vědomostí a zručnosti)
- Metody aplikační (zabezpečují bezprostřední využití vědomostí, dovedností a návyků v konkrétní činnosti)

E. Metody z hlediska zabezpečení řízení edukačního procesu

- Metody badatelské a výzkumné
- Metody pedagogického měření
- Statistické metody
- Metody odevzdávání poznatků
- Metody pozorování
- Metody samostatné práce žáků

F. Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační

- Kombinace metod s výukovými formami
- Kombinace metod s vyučovacími pomůckami

(Honzíková, Bajtoš, 2004)

Při práci s žáky s mentální retardací musíme respektovat jejich individuální zvláštnosti, proto řadu metod a forem práce kombinujeme v souladu se zásadou názornosti, přiměřenosti a soustavnosti.

Často používanou metodou je metoda předvádění, která přispívá k lepšímu pochopení a osvojení pracovního postupu, držení nástrojů a postoje těla při pracovní operaci. Myšlení mentálně retardovaných osob je konkrétní, představivost omezená, proto při předvádění např. dvojrozměrné pomůcky jim chybí informace o prostorovém uspořádání. Vyučující

předvádí činnost s nástroji v přirozeném rytmu, opakovaně i zpomaleně. Pro demonstraci učitel volí takové místo, odkud žáci dobře vidí a slyší.

Při seznamování žáků s materiálem usilujeme o multisenzoriální vnímání, proto je důležité žákům materiál nejen ukázat, ale také dát jim ho ohmatat (přičichnout), čímž se žáci seznámí se strukturou, tvrdostí, hmotností a barvou materiálu, který pak mohou poznat a pojmenovat.

Metodou instruktáže seznamujeme žáky s praktickými činnostmi a pracovními operacemi, rozloženými do pracovních kroků. Samozřejmostí je pro učitele metoda pozorování, rozhovoru, výkladu, cvičení, kontroly práce a její hodnocení. (Štěpánek, 1998)

Nácvik činnosti probíhá pod stálým dohledem učitele, který u žáků opravuje chybné úkony, hmaty, pohyby, aby nedocházelo k chybné fixaci.

4.2 ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY

Organizační formy výuky patří k vnějším činitelům vzdělávání. Ve spojení s metodami výuky vytváří předpoklady pro úspěšný průběh výuky. (Průcha, 2009).

Charakterizování organizačních forem v pedagogické literatuře není jednotné, závisí na přístupu jednotlivých autorů.

„Pod organizační formou vyučovacího procesu rozumíme organizační uspořádání podmínek na realizování obsahu učiva při uplatňování jedné anebo více vyučovacích metod, vhodných materiálních didaktických prostředků a při respektování didaktických zásad.“ (Honzíková, Bajtoš, 2004)

Třídění organizačních forem z hlediska:

- organizačního – uspořádání podle vnějších hledisek (časové - základní výuková jednotka - 45 minut; zkrácená nebo prodloužená výuková jednotka; místní – vyučovací hodina ve třídě, v dílně, v odborných učebnách, na školním pozemku, v muzeu, v terénu, exkurze; obsahové)
- sociálního

hromadné vyučování – práce podle vlastního tempa

skupinové vyučování – práce ve skupinách – účinnost skupinového vyučování

spočívá především v tom, že v nedílné jednotě umožňuje
rozvíjet sociální a intelektuální kvality žáků

diferencované vyučování – rozdělení na dvě skupiny (chlapci – dívky)

individuální vyučování – žák pracuje přiměřeným, osobním tempem, úlohy řeší každý
individuálně, aktivně a nezávisle (při vyučování umožňuje učiteli lépe zohledňovat věkové
a individuální rozdíly mezi žáky)

- metodického – řeší se vztah k učivu a jeho metodickému uspořádání v určitou formu
z hlediska objektu didaktického procesu (Honzíková, Bajtoš, 2004)

S ohledem na rozdílnost rozumových schopností žáků, schopnosti učení a pracovních
výsledků, je třeba přistupovat ke každému žákovi individuálně, respektovat jeho možnosti
a pozitivně hodnotit každý pokrok v rozvoji jeho osobnosti.

4.2.1 VYUČOVACÍ HODINA

Vyučovací hodina je část vyučování, které se uskutečňuje, v přesně stanoveném čase,
s relativně stálou skupinou žáků a podle předem určené organizační struktury hodin.
Charakter a struktura vyučovacích hodin je určována především charakterem a strukturou
učebních předmětů. (Podroužek, 2003)

Struktura vyučovací hodiny vyplývá ze specifických cílů předmětu a z fází vyučovacího
procesu. Není náhodná a živelná, ale ani univerzální a neměnná. Její jednotlivé části
se mohou prolínat, některé vynechat. (Honzíková, Bajtoš, 2004)

Zjednodušená struktura vyučovací hodiny:

- organizační část
- teoretické poučení (na základě pozorování)
- nácvik pracovních činností
- samostatná práce žáků
- průběžné a závěrečné hodnocení

5 MATERIÁLNÍ PROSTŘEDKY, PRACOVNÍ TECHNIKY, NÁSTROJE, NÁŘADÍ, POMŮCKY

Na prvním stupni základní školy praktické se žáci setkávají s těmito materiály: přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát. Seznamují se s jejich vlastnostmi a jejich užitím, učí se správně pojmenovat a volit pracovní pomůcky a nástroje a osvojují si jednoduché pracovní operace a postupy.

5.1 PAPIR

Papír patří mezi nejdostupnější materiály, ze kterého můžeme vyrobit nepřeberné množství výrobků. Žáci si při práci s papírem rozvíjí svou fantazii, představivost, tvůrčí schopnost a vkus. (Kociánová a kol., 1997)

Při práci s papírem se žáci seznámí s jeho různými druhy a kvalitou, poznají účel a použití nástrojů a zjistí, že kvalita výrobku je závislá na použitém materiálu. Manipulace s papírem vyžaduje trpělivost, pečlivost a soustředění, podněcuje fantazii a rozvíjí jemnou motoriku.

Obecně rozumíme papírem relativně tenkou stejnoměrnou vrstvu vláken (převážně rostlinného původu) vodou naplavených na síto, zplstěných, odvodněných a usušených.

Podle plošné hmotnosti, tj. hmotnosti 1m^2 rozdělujeme papírové materiály do tří skupin:

- papír – představuje zplstěnou vrstvu malé tloušťky o plošné hmotnosti do 150 g/m^2
- kartón – tužší materiál, který bývá tvořen jednou nebo několika vrstvami; má plošnou hmotnost 150 až 250 g/m^2
- lepenka – silnější materiál, vznikající spojením většího počtu vrstev; má plošnou hmotnost 250 až $4\,000\text{ g/m}^2$

Papíry a kartóny se nejčastěji rozdělují podle způsobu použití, lepenky se obvykle dělí podle způsobu výroby. (Kocman, 2004)

Druhy papírů

- tiskové papíry (novinové, barevné tiskové, biblové, knihtiskové, ofsetové, natírané, ilustrační, hlubotiskové, bankovkové, mapové, křídové....)
- psací a kreslicí papíry (bezdrěvé psací papíry, sešitové, konfekční, konceptové, strojové, letecké, průklepové, náčrtkové,...)

- potahové a předsádkové papíry (kembrik, velurové,...)
- balicí papíry (sulfátové, sulfitové, recyklované, hedvábné, pergamenové, parafinové, balíkové, pergamin, albino, havana, upravovací...)
- papíry pro elektrotechniku (kabelové, kondenzátorové, izolační,...)
- technické a průmyslové papíry (pytlové, cigaretové, brusné, nábojnicové, filtrační, sací, ...)
- hygienické papíry (toaletní – papíry na papírové kapesníky, ubrousky, ručníky, ubrusové, tapetové,...)
- ostatní papíry (zušlechťované, krepované,...)
- speciální papíry (bankovkové, pauzovací, diazotypické,...)

Druhy kartónů

- tiskové kartóny (ofsetové, navštívenkové, natírané, lístkovnicové...)
- psací, kreslicí a rýsovací kartóny (psací, konfekční, kreslicí, akvarelové, rýsovací,...)
- technické a průmyslové kartóny (fotografické, šablonové, kelímkové, kartóny na vlnitou lepenku, fasciklové,...)
- ostatní kartóny (albové, paspartovací)

Druhy lepenek

- ruční lepenky
- strojní lepenky (jednovrstvé – bílé, šedé, hnědé; dvouvrstvé – horní vrstva z lepších surovin, obvykle bílá; třívrstvé – obě zevní vrstvy z lepších surovin)
- slepované lepenky – jsou vyrobeny slepováním více vrstev strojních lepenek
- vlnité lepenky - vyrábějí se 2 – 7 vrstvé, vlna je vyrobena z materiálu s vyšší vzpěrovou pevností

Podle specifických vlastností vyučující určuje použití druhu papíru. Vlastnosti lze rozdělit podle těchto hledisek:

- látkové složení (bezdřevé, středně jemné, dřevité)

- mechanické, fyzikální a všeobecné (formát – A0 až A7, tloušťka, nasákovost, plošná hmotnost, zaklížení, podélný a příčný směr, odolnost proti přehybu, tuhost)
- optické vlastnosti (svitnost, bělost a barva, lesk)
- chemické vlastnosti (stálost zabarvení, stárnutí, trvanlivost)

Pracovní techniky

Základní pracovní techniky můžeme rozdělit do čtyř hlavních skupin pracovních operací:

- oddělování (trhání, vytrhávání, stříhání, vystřihování, řezání, ořezávání, vysekávání)
- spojování (nalepování, slepování, polepování, proplétání, vlepování, sešívání, probíjení, sešívání)
- tvarování (překládání, skládání, ohýbání, lisování)
- rozměřování a úprava (měření, rozměřování, obkreslování)

(Honzíková, Michálková a kol., 2000)

Nástroje

Nástroje, se kterými se žáci setkávají na 1. stupni základní školy:

- nůžky, jehla, vyřezávací nožik, raznice, nůž na papír a kartón, tužka, pravítko, měřítko, štětec na lepidlo, lepidlo, sešivačka, dírkovač, navlhčovač, lepicí pásky, štětec, dutý průbojník

Zbytkový a odpadový materiál

- roličky od toaletních papírů, hliníkové a potravinářské fólie, kuchyňských utěrek
- papírové kelímky
- papírové krabice
- proužky papíru ze skartovaček
- vlnitá lepenka z obalů
- kartonové role od látek, koberců, map a nástěnných obrazů

5.2 DROBNÝ PŘÍRODNÍ A TECHNICKÝ MATERIÁL

Přírodní materiál

Přírodní materiály nám poskytuje příroda, kde je snadno nasbíráme. Používají se bez předchozího průmyslového zpracování. Můžeme sem zařadit materiály rostlinné, živočišné, nerostné.

Druhy

- rostlinné materiály (větvičky dřevin, listy, šišky, semena, plody, nažky, obilky, lýko, kukuřičné šustí, kůra, sušené květiny, korek, sláma, makovice, pecky...)
- živočišné materiály (lastury, ulity, peří...)
- nerostné materiály (úlomky hornin, nerostů, oblázky,...)

(Honzíková, Michálková a kol., 2000)

Technický materiál

Drobným technickým materiálem je vše, co vytvořila lidská ruka.

Druhy

- Kovy: drátky – různé druhy a síly (ocel, měď, hliník), kovové fólie, kousky tenkého plechu, korunkové uzávěry
- Plastické hmoty: fólie (hliníkové a potravinové fólie, celofán), molitan, bužírky, plastové lahve a kelímky, pěnový, polystyren, igelit (měkčené PVC), uzávěry
- Textilie: odstřížky látek, plsti, koženky, juty; příze, nitě, provázky, stuhy, krajky, sítě
- Další druhy drobného technického materiálu: kousky hobry a překližek, sádkarton, korkové zátky, lepenky, různé dýhy, korálky, krabičky, špejle apod.
- Pomocný materiál: lepicí pásy, lepidlo, guma

Pracovní techniky při práci s drobným materiálem

Z činností můžeme jmenovat krájení, řezání, lisování, šroubování, hoblování, pilování, vrtání, stříhání, ohýbání, spojování, navlékání, propichování.

Nástroje, nářadí, pomůcky

Pro práci s drobným materiálem používáme nůžky, jehlu, náprstek, tužku, brusný papír, nebozez, kleště. (Honzíková, 2001)

5.3 MODELOVACÍ HMOTA

Modelování je základem plastického vyjádření tvaru. Žáci při této činnosti uplatňují vedle zraku i hmat. Modelování je vhodnou aktivitou pro rozvoj jemné motoriky rukou. Děti si cvičí představivost o hmotě tělesa v prostoru a nachází potřebný cit pro rozměr, objem a tvar. (Štěpánek, 1998)

Druhy

- Modelovací hlína – prášková (není zdraví škodlivá, vlhčená se dá dobře ubírat, hladit, přidávat, vtlačovat, lze ji vypalovat, barvit, glazovat, zdobit), hliněné plastické těsto (použitelné ihned po prohnětení, hlína na vzduchu tvrdne).
- Modelit, modurit – termoplastická hmota, snadno se vytvrzuje teplem (v horké vodě nebo v troubě při 100 až 150°C po dobu 10 až 40 minut), po ochlazení se může barvit.
- Terakota – nemusí se vytvrzovat teplem.
- Pilinová a papírová kaše - po vysušení tvarově stálé, povrchová úprava barvením.
- Sádra – sypeme ji do vody, dá se odlévat a modelovat, ředíme ji vodou, odlévá se v okamžiku, kdy začíná tuhnout.
- Plastelína - modelovací hmota ze zemního vosku a různých pojidel, teplem měkne, na vzduchu neschne.
- Mýdla - např. pevné sodné mýdlo, vytvrzuje se sušením.
- Těsta - vizovické, perníkové, slané.

(Honzíková, Michálková a kol., 2000)

Pracovní techniky

Nejčastěji se jedná o hnětení, válení, přidávání, ubírání, ohýbání, stlačování, rytí, vytlačování tvořítka, nastřihování, kresba.

Nástroje, nářadí, pomůcky

Nejvíce se tvoří pomocí rukou. Dále se používá nůž, špachtle, modelovací očko, různé formy, hladítko, váleček, podložka, vál, plechy na pečení, navlhčovač, silonová nit).

5.4 TEXTIL

Druhy

- plošná textilie – tkaná a netkaná

Pracovní techniky

Šití, lepení, malba na textil, batikování.

Druhy

- délková textilie – nitě, pletací a háčkovací příze, vyšívací bavlnky, provázky

Pracovní techniky

Háčkování, pletení, vyšívání, doplňky z provázků.

Nástroje, nářadí a pomůcky

Jehla, nůžky, háčky, pletací jehlice, lepidlo, barvy na textil, špendlíky, náprstek, podložka na látání. (Honzíková, 2001)

5.5 PRÁCE MONTÁŽNÍ A DEMONTÁŽNÍ

Práce montážní a demontážní mají velký význam pro všestranný rozvoj myšlení, zručnost dětí. Žáci poznávají různé vlastnosti materiálů při montážní činnosti.

5.5.1 STAVEBNICE

Stavebnice je soubor drobných předmětů a součástí pro plošné nebo prostorové skládání nebo stavění stavění, nebo pro konstrukci statických či funkčních modelů nebo funkčních přístrojů. (Honzíková, 2001)

Druhy

Současný trh nabízí velké množství stavebnic.

- plastové stavebnice – mají různé tvary a barvy, např. lego.
- stavebnice ze dřeva – tvary obdélníků, čtverců, krychlí, koleček v různých barvách
- kovové – konstrukční, nejpoužívanějším materiálem je konstrukční ocel v podobě plechu a tyčí, např. merkur
- papírové – jsou vyráběny z tvrdé podložkové lepenky, z níž se vysekávají různé tvary.

Pracovní techniky

Z oblasti učiva jde o tyto úkoly:

- seznamování s návodem a předlohami stavebnic, s jednotlivými částmi, možnostmi užití
- sestavování modelů podle předlohy i podle představy z jednoduchých stavebnic
- vytváření vlastních plošných i prostorových kompozic
- poznávání vlastností materiálů a jejich porovnávání

Žáci prvního stupně základní školy praktické pracují s jednoduchými stavebnicemi, u kterých není potřeba žádných nástrojů, nářadí a pomůcek.

6 NÁVRHY ČINNOSTÍ PRO 1. – 5. ROČNÍK ZŠ PRAKTICKÉ

Návrh činnosti č. 1

Tematický celek: Práce montážní a demontážní.

Název výrobku: Stavba dopravních prostředků.

Ročník: 1.

Vyučovací cíl: umět montovat a demontovat stavebnici, pracovat podle fantazie

Motivace: hra na stavitele a konstruktéry.

Mezipředmětové vztahy:

Matematika – geometrie v rovině a prostoru: poznávat geometrické tvary – čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník (ze stavebnic)

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění

Osobnostní a sociální výchova – Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: stavebnice Lego, koberec k sezení na zemi

Bezpečnost a hygiena: dodržovat bezpečnost při manipulaci se součástkami.

Postup: Žáci pracují ve dvojicích, proto se musí nejdříve domluvit, co budou stavět. Následně si vyberou krabici s Legem podle domluvy. Učitel dohlíží na to, aby typ Lega odpovídal věku žáka. Děti si vysypou stavebnici na koberec a rozdělí si práci.

Obrázek č. 1: Dopravní prostředky

Návrh činnosti č. 2

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Pampeliška

Ročník: 1.

Vyučovací cíl: umět mačkat, trhat, lepit, stříhat, vystříhovat, překládat a skládat papír poznat vlastnosti použitých druhů papíru, obkreslit šablonu, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vycházka do přírody – přivítání jara, pozorování růstu rostlin; výzdoba třídy; zpěv písně

Pampelišky (*písnička*)

1. Pam, pam, pampelišky v žlutém klobouku,
prý si posedaly ráno na louku.

Nakláněly k sobě žluté hlavinky,
jsou to malé děti, velké maminky

2. Cink, cink, cinky linky, modré zvonky zas,
s písni konvalinky přidaly svůj hlas.

Chceme s nimi zpívat v jitru zářivém,
máme rádi lidi, oblohu a zem.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka - Rozmanitost přírody: Příroda v ročních obdobích – příroda na jaře.

Matematika - Geometrie v rovině a prostoru: Základní útvary v rovině (obdélník)

Hudební výchova – zpěv jednoduché písně zaměřené k ročním dobám

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: kreslící bílý katron, modrý, světle zelený a tmavě zelený barevný papír, jeden kulatý kosmetický odličovací tampón, nůžky, lepidlo, tužka, šablony pampelišky (stonky, listy).

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem

Postup: Každý žák dostane jeden obdélník modrého barevného papíru a jeden list kreslicího bílého kartonu, které učitel předem připraví. Na světle a tmavě zelené barevné papíry si žáci podle šablony obkreslí listy a stonk pampelišky. Listy a stonk vystřihnou nůžkami a nalepí je na modrý obdélník. Kulatý kosmetický tampón (květ) nalepí žáci na vrchol stonku, takto vytvořený obrázek odkvetlé pampelišky nakonec nalepí na bílý kreslicí karton.

Obrázek č. 2: Pampeliška

Návrh činnosti č. 3

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Myška

Ročník: 1.

Vyučovací cíl: umět, lepit, stříhat, vystřihovat papír, obkreslit šablonu, poznat vlastnosti použitých druhů papíru, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vycházka do přírody - pole. Říkanka.

Myšičko, myš,
pojď ke mně blíž.
Nepůjdu kocourku,
nebo mě sníš.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka – Rozmanitost přírody: pojmenovat některá volně žijící zvířata.

Český jazyk – Literární výchova: Říkanky a krátké básničky.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů.

Osobnostní a sociální výchova - Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: modrý, růžový a bílý barevný papír, jeden kulatý kosmetický odličovací tampón, nůžky, tužka, lepidlo, šablony oušek, nosu, očí a ocásku.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem.

Postup: Každý žák dostane část modrého, růžového a bílého barevného papíru. Žáci podle šablony obkreslí ouška, nos, oko a ocásek a vystřihnou je nůžkami. Kulatý kosmetický tampón (tělo) žáci rozstřihnou na polovinu. Jedno ouško a ocásek nalepí pod tampón a druhé ouško, oko a nos na tampón.

Obrázek č. 3: Myška

Návrh činnosti č. 4

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Moře

Ročník: 1.

Vyučovací cíl: umět, lepit, stříhat, vystřihovat, prošít papír, obkreslit šablonu, navléknout nit do jehly poznat vlastnosti použitých druhů papíru, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Prázdniny u moře s rodiči; říkanka

Kolíbá se velryba,
celé moře rozhýbá.
Od prostředka ke kraji
už se vlny dělají.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka – Rozmanitost přírody- příroda v ročních obdobích (znaky ročních období, příroda v létě, příprava na prázdniny).

Český jazyk – Literární výchova: Říkaneky a krátké básničky.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevné papíry, barevná vlnitá lepenka, plastová očka, nit, jehla, tužka, lepidlo a nůžky, šablony loďky, plachet, vlny, delfínů

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, jehlou a lepidlem.

Postup: Každý žák dostane části různých druhů papírů (lesklý duhový, vroubkovaný, barevný), na které si podle šablon obkreslí a vystřihne loďku s plachtami a delfíny. Na modrou vlnitou lepenku žáci obkreslí podle šablony mořské vlny. Delfínům přilepí plastová očka. Dále pak zkompletují loď. Na spodní část loď přilepí mořské vlny. Navléknutou jehlou udělají žáci závěs z nitě na hlavách delfínů a na vlajce loď. Nakonec celý výrobek pověsí ve třídě.

Obrázek č. 4: Moře

Návrh činnosti č. 5

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Ovečka

Ročník: 1.

Vyučovací cíl: umět, lepit, stříhat, vystřihovat, papír, obkreslit šablonu, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vycházka na statek domácích zvířat v zooparku; hra na ovečky a vlky

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka - Rozmanitost přírody: Příroda v ročních obdobích – příroda na jaře, domácí zvířata a jejich mláďata

Tělesná výchova - Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností: Hry se zjednodušenými pravidly

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, náradí, materiál: modrý, hnědý a růžový barevný papír, čtyři párátko, dva kulaté kosmetické odličovací tampóny, lepidlo, šablony hlavy a uší ovce

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem

Postup: Každý žák dostane obdélník modrého barevného papíru. Z hnědého barevného papíru si žáci podle šablony obkreslí hlavu ovečky, z růžového barevného papíru dvě uši a vše vystřihnou. Kulatý kosmetický tampón (tělo) nalepí na modrý barevný papír. Pod tampón nalepí čtyři párátko (končetiny), špičky párátek jsou nalepeny pod okrajem vatového tampónu. Vedle tampónu nalepí hlavu, ke které přilepí uši. Nakonec si odstřihnou kousek tampónu a nalepí ho na hlavu nad uši.

Obrázek č. 5: Ovečka

Návrh činnosti č. 6

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Mořský svět

Ročník: 2.

Vyučovací cíl: umět mačkat, lepit, polepovat, stříhat, vystříhovat, překládat a skládat papír, poznat vlastnosti použitých druhů papíru, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové tvary z papíru

Motivace: Dovolená u moře s rodiči; výzdoba třídy; píseň o moři.

Moře je krásné (písnička)

Moře je spousta mokré vody, v té mokré vodě je spousta ryb,
jsou zlaté, hladké, hrbolaté, baňaté, štíhlé, tlusté jak hřib.

V moři si chodí chobotnice, co mají osm chobotů,

ó já je to jsou parádnice, koupou se denně, já v sobotu.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka: Rozmanitost přírody – příroda v ročních obdobích (příprava na prázdniny) Český jazyk – literární výchova, komunikační a slohová výchova - poslech a porozumění textu, mluvený projev - vypravování

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Environmentální výchova - Ekosystémy.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: krepové papíry, modrá křída, barevný papír, čtvrtka, lepidlo, fixy, nůžky, tužka

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem

Postup: Celou čtvrtku děti vybarví modrou křídou. Tužkou si načrtnou umístění jednotlivých mořských živočichů (např. mořského koníka, medúzy, hvězdice) a rostlin. Mohou si také vyznačit útes, korál, písčité dno atd... Děti si natrhají různobarevný krepový papír na malé kousky, a ty potom zmuchlají do kuliček.

Krepové kuličky lepí na čtvrtku dovnitř předkreslených obrysů a nechají zaschnout. Učitel rozdá dětem různě velké čtverce z barevných papírů. Z nich děti podle slovního návodu učitele a předlohy složí rybičky. Nůžkami vystříhnou ocasní ploutev. Na závěr rybkám dokreslí fixami oko a ústa a vlepí je na volné místo do obrázku.

Obrázek č. 6: Mořský svět

Návrh činnosti č. 7

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Beruška

Ročník: 2.

Vyučovací cíl: umět obkreslit šablonu, stříhat, vystřihovat, lepit, provlékat papír, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché plošné útvary z papíru

Motivace: Vycházka do přírody, pozorování hmyzu; výzdoba třídy; báseň o berušce.

Beruška

Dagmar Vysoká

Na křídlech mám puntíky,
nejsou nijak veliký.

Jsem sluníčko sedmitečné,
červené a krásně lesklé.

Beruška mi říkají,
na prst si mě dávají,
čekají, kam poletím,
jestli se zpět navrátím.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka: Rozmanitost přírody – Příroda v ročních obdobích - znaky ročních období, chování živočichů

Matematika: Geometrie – práce s pravítkem

Český jazyk – literární výchova, komunikační a slohová výchova - poslech a porozumění textu, mluvený projev - vypravování

Průřezová témata:

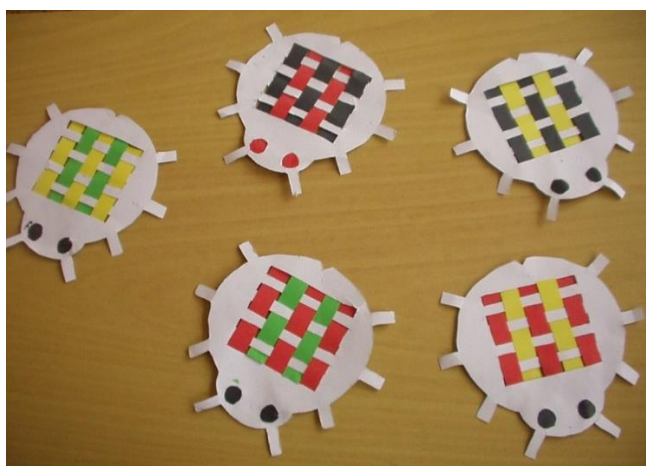
Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Environmentální výchova - Ekosystémy.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevné papíry, čtvrtka, lepidlo, nůžky, tužka, pravítko, šablona berušky

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem

Postup: Na čtvrtku si děti obkreslí podle šablony tělo berušky, včetně otvorů na protahování barevného papíru a očí. Ze čtvrtky vystříhnou tělo berušky a vyznačené otvory. Ze škály barevných papírů si vyberou dva, (např. červená, černá), pomocí pravítka narýsují po celé šířce barevného papíru přímku tak, aby mohly odstříhnout stejně široký pásek papíru (asi 15 mm), při této činnosti (práce s pravítkem) je nutná pomoc učitele. Stejným způsobem odstříhnou pásek z barevného papíru druhé barvy. Barevné pásy zkrátí na takovou délku, aby překrývaly vystřižené otvory na hřbetu berušky ve směru od hlavy ke krovkám. Postup opakují, dokud nezískají 3 kusy stejně dlouhých pásků jedné barvy a 2 kusy pásků barvy druhé. Postupně proplétají barevné pásy otvory na hřbetu berušky tak, aby se střídaly obě barvy barevných pásků, přičemž začínají proplétat nejdříve tu barvu, od které mají 3 pásy. Konce pásků děti přilepí na rubové straně berušky k hranici vystřižených otvorů na hřbetu berušky. Na závěr stejným způsobem přelepí kouskem barevného papíru také otvory na oči.

Obrázek č. 7: Beruška

Návrh činnosti č. 8

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Čert

Ročník: 2.

Vyučovací cíl: umět obkreslit šablonu, stříhat, vystřihovat, lepit, provlékat papír, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché plošné útvary z papíru.

Motivace: Mikulášské písničky, básničky a říkanky.

Čert a Mikuláš

Každým rokem v zimní čas,

chodívá k nám Mikuláš.

Usmívá se – dárky nese,

na zlobílky čert se třese:

„ Slibte, že se polepšíte

- nebo peklo uvidíte!“

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka – Místo, kde žijeme: domov a jeho okolí; tradice a zvyky, kulturní a historické zajímavosti.

Český jazyk – komunikační a slohová výchova – vyprávění – historický původ mikulášské nadílky, zkušenosti dětí z domova.

Průřezová témata:

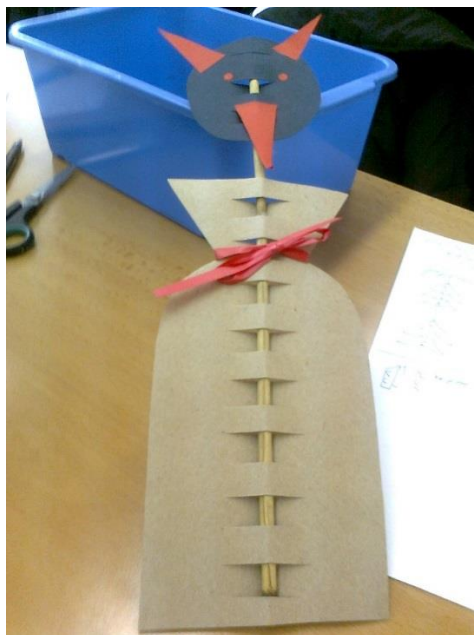
Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: červený, černý a šedý barevný papír, špejle, nůžky, tužka, červená pastelka, lepidlo, stuha, šablona na čertovu hlavu a plášť

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti při práci s nůžkami a lepidlem

Postup: Děti si obkreslí na černý barevný papír podle šablony hlavu čerta a na šedý barevný papír plášť. Obkreslený plášť i hlavu vystřihnou a přeloží na polovinu. Po celé délce vzniklého přehybu děti papír nastřihávají do hloubky přibližně jednoho centimetru.

Vzdálenost mezi jednotlivými nastřihnutími je také 1 cm. Nejdříve začnou děti navlékat na špejli čertův plášť tak, že ji střídavě provlékají nastřiženými otvory, potom stejným způsobem navléknou i čertovu hlavu. Z červeného papíru děti vystříhnou rohy a dlouhý jazyk, které přilepí na hlavu čerta a domalují červenou pastelkou oči. Nakonec uvážou čertovi pod límeček stuhu. Špejli mohou pomocí nůžek zkrátit, nebo ji ve spodní části nechat přecházet tak, aby bylo možné čerta zapíchnout například do květináče.

Obrázek č. 8: Čert

Návrh činnosti č. 9

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Slunečnice

Ročník: 2.

Vyučovací cíl: umět obkreslit šablonu, stříhat, vystříhovat, lepit papír, rozpoznat vlastnosti použitých druhů papíru, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché plošné útvary z papíru

Motivace: Vycházka do přírody, pozorování rostlin; výzdoba třídy; báseň o slunečnici.

Slunečnice

Velikánská květina k obloze se vypíná.

Hned od rána každý den, otáčí se za sluncem.

Její černá semínka, sype ptáčkům maminka.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka: Rozmanitost přírody – Příroda v ročních obdobích (Příroda v létě – Letní květy)

Matematika: Geometrie – základní tvary v rovině (kruh)

Český jazyk – literární výchova, komunikační a slohová výchova – poslech a porozumění textu, mluvený projev - vypravování

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Environmentální výchova - Ekosystémy.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: žlutý barevný papír, vlnitá lepenka, lepidlo, nůžky, tužka, štětec, hnědá tempera, šablony na okvětní lístky a kruhová šablona

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem

Postup: Na žlutý barevný papír si děti obkreslí podle šablony 8 ks větších okvětních lístků a 4 ks menších okvětních lístků. Všechny 12 lístků vystřihnou. Na vlnitou lepenku obkreslí pomocí kruhové šablony kruh a vystřihnou střed slunečnice, který natrou hnědou temperou. Po zaschnutí postupně přilepují na rub středu slunečnice okvětní lístky tak, že nejdříve přilepí 4 menší, které si pravidelně rozloží po obvodu středu, pak rovnoměrně přilepí i větší okvětní lístky tak, aby se rovnoměrně překrývaly. Na rub hotové slunečnice je možné připevnit nit a zavěsit ji do okna či na dveře.

Obrázek č. 9: Slunečnice

Návrh činnosti č. 10

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Lízátka

Ročník: 2.

Vyučovací cíl: lepit, vrstvit různý materiál, rozpoznat vlastnosti použitých druhů materiálů, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vyprávění pohádky.

O princezničce Cukřence a o princátku Lízátku

Bylo, nebylo jednou jedno cukrové království. Tomu království neříkali cukrové proto, že by bylo celé z cukru. Říkalo se mu tak proto, že v něm vyráběli spoustu cukru...

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka: Péče o zdraví, zdravá výživa – zásady zdravé výživy.

Matematika: Geometrie – základní tvary v rovině (kruh)

Český jazyk – literární výchova, komunikační a slohová výchova - poslech a porozumění textu, mluvený projev – vypravování, poslech předčítaného textu, pohádka - pohádkové prostředí

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Environmentální výchova - Ekosystémy.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: kosmetické odličovací tampony, dřevěná nanuková špejle, barevné víčko od PET lahve, raznice na papír s motivem srdíčka, barevný papír, lepidlo

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s lepidlem

Postup: Děti si nejdříve pod dohledem učitele pomocí raznice z barevného papíru vystříhnou srdíčko, které přilepí do středu plastového víčka. Takto polepené víčko přilepí přesně do středu kulatého kosmetického odličovacího tamponu. Na zadní stranu tamponu děti přilepí dřevěnou nanukovou špejli tak, aby přesahovala přes oba okraje víčka, aby se zamezilo ohýbání těla lízátká.

Obrázek č. 10: Lízátká

Návrh činnosti č. 11

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Srdce z březových větviček

Ročník: 3.

Vyučovací cíl: ohýbání březových větviček do požadovaného tvaru, pracovat s raznicí na papír, pracovat podle slovního návodu, vystřihovat, lepit papír, umět aranžovat a dotvářet přírodní materiál

Motivace: Vycházka do přírody, výzdoba třídy.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka - Rozmanitost přírody: Příroda v ročních obdobích – příroda na jaře.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevný papír, zdobné raznice na papír s motivy květin a lístků, nůžky, lepidlo, tužka, šablony květin, provázek, tavná pistole a březové větvičky.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a tavnou pistolí.

Postup: Z procházky v lese si žáci přinesou březové větvičky, které si svážou provázkem v dolní části. Svazek větviček si rozdělí na polovinu, pravou polovinu ohnou do oblouku směrem ke svázaným větvičkám zprava a levou zleva. Obě ohnuté části připevní provázkem k již svázaným větvičkám, tím vytvoří srdce z větviček. Dále si pomocí zdobných raznic připraví z barevného papíru kytičky a podle šablony obkreslí a vystřihnou květiny, které pomocí tavné pistole (pod dohledem učitele) připevní po celém srdci.

Obrázek č. 11: Srdce z březových větvíček

Návrh činnosti č. 12

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Větrný mlýn

Ročník: 3.

Vyučovací cíl: umět obkreslit šablonu, stříhat, vystřihovat, lepit papír, rozpoznat vlastnosti použitých druhů papíru, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vyprávění „Pohádky větrného mlýnu“

Byl jednou jeden starý větrný mlýn. Když byl mlýn mladý, nejprve mlel vodu – tedy pracoval jako čerpadlo, aby se mohla vysušit země za hrází a aby tam mohli lidé začít pěstovat trávu a pak obilí, zeleninu a květiny...

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk – literární výchova, komunikační a slohová výchova - poslech a porozumění textu, mluvený projev – vypravování, poslech předčítaného textu, pohádka - pohádkové prostředí

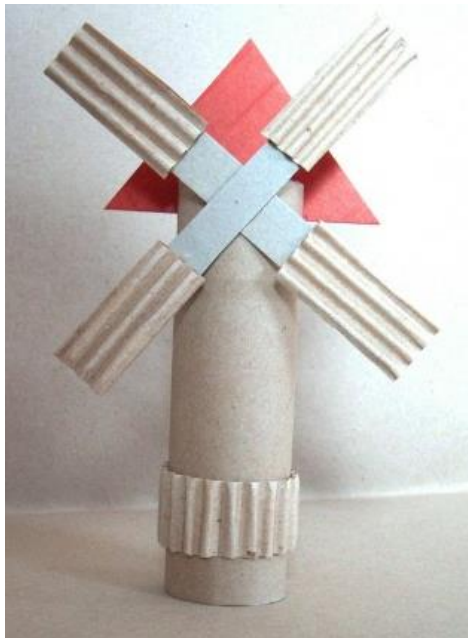
Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevný papír, nůžky, lepidlo, tužka, rulička od kuchyňských utěrek, vlnitá lepenka.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem.

Postup: Každý žák dostane jednu ruličku od kuchyňských utěrek, červený a světle modrý barevný papír, vlnitou lepenku. Na červený a světle modrý barevný papír si žáci podle šablony obkreslí a pak vystříhnou stříšku a ramena větrného mlýnu. Z vroubkovaného kartonu vystříhnou podle šablony lopatky a lem ve spodní části mlýna. Na zadní stranu ruličky přilepí stříšku a na přední stranu ruličky zkompletují ramena a lopatky větrného mlýnu tak, že přeloží proužky barevného papíru, které k sobě přilepí a na jejich konce připevní lepidlem. Na spodní část ruličky přilepí kolem dokola vlnitou lepenku karton.

Obrázek č. 12: Větrný mlýn

Návrh činnosti č. 13

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Motýli

Ročník: 3.

Vyučovací cíl: umět obkreslit šablonu, stříhat, vystřihovat, lepit papír, rozpoznat vlastnosti použitých druhů papíru, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vycházka do přírody, říkanka

Poletuje motýl tiše

Poletuje motýl tiše,
křidýlka má jako z plyše.
Dosedne na kytičku,
odpočívá chvíličku.
Pak poletí zase dál,
jako by se děti bál.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka - Rozmanitost přírody: Příroda v ročních obdobích - Příroda v létě (Hmyz)

Výtvarná výchova - Zobrazování přírodních a umělých forem: výtvarné dotváření přírodních výtvorů na základě fantazie

Český jazyk – literární výchova: Přednes - Říkaneky a krátké básničky

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevný papír, krabicový karton, omalovánky motýlů, pastelky, nůžky, lepidlo, tužka, kreslicí bílý karton, pastelky, provázek, izolepa.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem.

Postup: Každý žák dostane připravený obdélník krabicového kartonu, barevný papír, omalovánky motýlů a bílý kreslíci karton. Na krabicový karton si přilepí bílý kreslíci karton. Z barevného papíru si žáci podle šablony vystříhnou rámeček, který nalepí na bílý karton. Omalovánky motýlů si podle své fantazie vybarví a vystříhnou, přeloží je v půli, tak aby působili, že mají motýli zvednutá křídla a postupně je lepí na karton. Nakonec na zadní stranu v horní části uprostřed přilepí izolepou ouško z provázku na zavěšení.

Obrázek č. 13: Motýli

Obrázek č. 14: Motýli

Návrh činnosti č. 14

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Medvídek

Ročník: 3.

Vyučovací cíl: pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z netradičního materiálu, umět spojovat materiál slepováním

Motivace: výroba dárku pro děti ze základní školy mateřské.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka - Rozmanitost přírody: živá příroda - živočichové – projevy, průběh a způsob života; životní podmínky; výživa, stavba těla.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita. Mezilidské vztahy.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: dva vlašské ořechy, pěr burských ořechů, tavná pistole, mašličky různých barev, černý fix.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s tavnou pistolí.

Postup: Žáci tavnou pistolí slepí k sobě dva vlašské ořechy (hlava a tělo). Na každý vlašský ořech přilepí dva burské ořechy (končetiny). Pátý burák podélně rozpůlí. Půlku slupky z burského ořechu rozdělí na dvě části, které přilepí na zadní stranu hlavy. Kousek buráku nalepí na hlavu jako čumáček. Barevnou mašličku žáci zavážou kolem krku medvídku a doprostřed uvázané mašličky nalepí korálek. Nakonec fixou dokreslí oči a pusku.

Obrázek č. 15: Medvídek

Návrh činnosti č. 15

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Letní louka

Ročník: 3.

Vyučovací cíl: seznámit se s využitím a funkcí jednoduchých pracovních pomůcek a nástrojů; umět mačkat, lepit a stříhat; zvládat základní manuální dovednosti při práci s jednoduchými materiály a pomůckami

Motivace: Léto – vycházka do přírody na louku.

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk - literární výchova – poezie – recitace básní s přírodní tematikou

Přírodověda, P - Rozmanitost přírody: Příroda v ročních obdobích; louka; hmyz

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita. Rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro spolupráci. Komunikace v týmu.

Environmentální výchova - Ekosystémy.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: balicí papír, čtvrtky, noviny, tempery, rozprašovač, nůžky, lepidlo, tavná pistole, štětec, skartovaný papír, šablony motýla a květin.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a lepidlem Dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci i zásady bezpečnosti a ochrany při práci s nástroji a nářadím

Postup: Všichni žáci pracují na výrobku společně. Učitel připraví dětem balicí papír a skartovaný starší nepotřebný papír. Děti balicí papír natrou lepidlem a nalepí na něj skartovaný papír. V rozprašovací lahvi si naředí vodu se zelenou temperou, nastříkají barvu na skartovaný papír (zelená louka) a nechají zaschnout. Na čtvrtku obkreslí květiny a motýly podle šablony, kterou připravil vyučující. Obkreslené motivy vystřihnou a vybarví je temperovými barvami podle vlastního výběru a fantazie. Muchláním novinového papíru vytvoří malé kouličky, které také nabarví libovolnou temperovou barvou. Po zaschnutí nalepí tavnou pistolí obarvené kouličky doprostřed květů. Květiny i motýly nalepí pomocí tavné pistole na podklad z balicího a skartovaného papíru (louku).

Obrázek č. 16: Letní louka

Obrázek č. 17: Květiny a motýl

Návrh činnosti č. 16

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Vánoční stromek

Ročník: 4.

Vyučovací cíl: obkreslit šablonu, zdokonalit lepení, stříhání, vystřihování kartonu a textilu, rozpoznat vlastnosti použitých druhů materiálů

Motivace: Vánoční dekorace třídy, zdobení vánočního stromku před školou

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk (literární výchova) – zvyky a tradice Vánoc

Hudební výchova – vánoční koledy

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova – Cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti zapamatování, řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: jednobarevná zelená látka, bílá a zelená krajka, barevné odstřižky látek, karton, lepidlo, provázek, nůžky, tavná pistole, vata, šablony vánočního stromku

Bezpečnost a hygiena: dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti při práci s nůžkami, tavnou pistolí a lepidlem

Postup: Učitel připraví dvě šablony vánočního stromku, kterou děti obkreslí. Menší šablonu obkreslí na karton a větší na zelenou látku. Stromek z kartonu i látky děti vystřihnou. Kartonový stromek natrou lepidlem (Herkules) a přilepí na něj textilní stromek. Přesahující

část látky přehnou na zadní stranu kartonu a přilepí. Z krajky vystřihnou „vločky“ (bílá krajka) a „jehličí“ (zelená krajka), které lepidlem nalepí po obvodu stromku. Z textilních odstřížků různých barev vystřihnou čtverečky, které naplní kouskem vaty a zavážou provázkem (dárečky). Tavnou pistolí s pomocí učitele přilepí „dárečky“ na stromek. Na zadní stranu stromku připevní tavnou pistolí provázek k zavěšení stromku.

Obrázek č. 18: Vánoční stromek

Návrh činnosti č. 17

Tematický celek: Práce montážní a demontážní

Název výrobku: Stavba letadla

Ročník: 4.

Vyučovací cíl: umět montovat a demontovat stavebnici, pracovat podle návodové knížky, sestavovat složitější stavebnicové prvky

Motivace: hra na konstruktéry, říkanka

Letí, letí letadlo (říkanka):

Letí, letí letadlo, pozor, aby nespadlo!

Letí, letí, letí...zdraví všechny děti.

Mezipředmětové vztahy:

Matematika – geometrie v rovině a prostoru: základní útvary v prostoru; závislosti, vztahy a práce s daty: manipulační činnosti s konkrétními předměty.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: stavebnice Lego včetně kresleného návodu k sestavení konkrétního modelu, koberec k sezení na zemi

Bezpečnost a hygiena: dodržovat bezpečnost při manipulaci se součástkami.

Postup: Žáci pracují ve dvojicích, proto se musí nejdříve domluvit, které z nabízených letadel budou stavět. Následně si vyberou příslušnou krabici s Legem podle toho, jak se domluvili. Učitel dohlídí na to, aby typ Lega odpovídal věku žáka. Děti si vysypou stavebnici na koberec, připraví si kreslený návod k sestavení, který je součástí balení a rozdělí si práci. Společně vyhledávají jednotlivé potřebné díly stavebnice, postupují podle návodu.

Obrázek č. 19: Letadlo

Návrh činnosti č. 18

Tematický celek: Práce s přírodním materiálem

Název výrobku: Pohádkový les – pohádkové bytosti

Ročník: 4.

Vyučovací cíl: seznámit se s vlastnostmi různých druhů materiálů (přírodniny, papír, dřevo, textil, polystyren),

Motivace: Pohádkové postavy, vyprávění příběhu o pohádkovém lese, nadpřirozených postavách – motivační text.

Milé děti, teď se hezky posadíme a já vám budu vyprávět pohádku o tajemném lese. Pozor, pozor, ale není to ledajaká pohádka. Je to pohádka o tajemném, kouzelném lese, kde žila malá lesní zvířátka a pohádkové bytosti...

Motivační říkanka: Čáry máry ejchulá,
nebudu jak bambula.
Vílu pěkně vyprášíme,
do pohádky vyrážíme.

Mezipředmětové vztahy:

Přírodověda - Rozmanitost přírody: les - poznávání a zařazování vybraných zástupců rostlin, sběr přírodního materiálu, Ochrana přírody – chování v přírodě

Český jazyk – Řečová výchova - Poslech krátkých příběhů, pohádek;

- Literární výchova - porozumění textu - hlavní postava a její vlastnosti, hlavní myšlenka, prostředí reálné a pohádkové

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti zapamatování, řešení problémů. Kreativita. Rozvoj schopností poznávání.

Environmentální výchova - Prostředí a zdraví (rozmanitost vlivů prostředí na zdraví, možnosti a způsoby ochrany zdraví).

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: tři polystyrenové koule o průměru 8 cm, špejle, tempery, štětec, stříbrné vánoční lamety, chlupaté snadno ohýbatelné a tvarovatelné drátky, lýko, pytlovina, odstřížky textilií, špendlíky s barevnou hlavičkou, plastová očka, přírodniny - listy z různých druhů listnatých stromů či keřů, bobule, peříčka, jehla a nit, nůžky, lepidlo, tavná pistole, dřevěná podložka (např. štěpková deska) o rozměrech přibližně 30 x 40 cm.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s jehlou, nůžkami, tavnou pistolí a lepidlem

Postup: Žáci pracují ve skupině po třech. Učitel rozdává každé skupině polystyrenovou kouli, tempery a špejle na výrobu hlavy pohádkové postavy. Žáci natřou kouli temperou podle toho, jakou postavu ztvárňují (lesní víla, skřítek, Hejkal). Do středu natřené a uschlé koule zapíchnou špejli tak, aby byla pevně ukotvena. Pak si každá skupina vybere z nabídky materiál na výrobu těla postaviček podle své fantazie, či doporučení učitele.

Lesní víla: lehkou látku (např. syntetické hedvábí) žáci nastříhají na proužky různých délek a navlékají jehlou na nit, tím vytvoří šaty víly, které pomocí nitě připevní na špejli pod hlavičku. Stejným způsobem připevní stříbrné vánoční lamety přes vytvořené šaty. Tělo dokončí připevněním stříbrného chlupatého tvarovatelného drátku pod hlavu víly a vytvarují z něj ruce. Pomocí tavné pistole (pod dohledem učitele) připevní víle vlasy z vánoční lamety a ze špendlíků s barevnou hlavičkou vytvoří oči, nos a ústa. Nakonec domalují obličej.

Skřítek: listy na konci řapíku pomocí jehly navlékají na nit, kterou poté přiváží na špejli těsně pod hlavu skřítku. Z pytlaviny ustříhnou proužek přibližně 3 cm široký a 20 cm dlouhý (případné roztřepení není na závadu), který uvážou pod hlavičku skřítku tak, aby překrýval řapíky navlečených listů. Podlouhlý list odlišné barvy připevní do středu koule jako nos, přilepí plastová očka a dokreslí ústa. Na závěr připevní skřítkovi pomocí tavné pistole (pod dohledem učitele) vlásky z peříček.

Hejkal: z pytlaviny žáci vystříhnou ovál, který bude tvořit šatečky Hejkala, středem oválu provléknou špejli na které je připevněna hlava. Špejli zkrácenou přibližně na 15 cm žáci připevní tvarovatelným drátkem pod hlavu tak, aby vytvořila ruce, které překryjí šatečky. Pomocí tavné pistole (pod dohledem učitele) šatečky pod ručkami slepí a dozdobí je

odstřížky různých látek, mohou vytvořit kapsy, či záplaty. Z lístku a bobulí připevní pomocí špendlíků oči a nos a dokreslí ústa. Nakonec nastříhají přibližně stejně dlouhé vlasy z lýka, uprostřed je sváží a připevní tavnou pistolí (pod dohledem učitele) na hlavu.

Všechny tři postavičky žáci připevní na připravenou desku s vyvrtanými otvory (o průměru cca 3 mm), kterou před tím polepili suchými listy tak, že každou špejli zasunou do otvoru a přilepí tavnou pistolí (ve spolupráci s učitelem).

Obrázek č. 20: Lesní víla

Obrázek č. 21: Lesní skřítek

Obrázek č. 22: Hejkal

Návrh činnosti č. 19

Tematický celek: Práce s přírodním materiálem

Název výrobku: Podzimní drak

Ročník: 4.

Vyučovací cíl: seznámit se s různými druhy materiálů (přírodniny, papír, dřevo), umět lepit, pracovat s jehlou a nití, pracovat podle slovního návodu

Motivace: Podzimní výzdoba třídy, vycházka do přírody, pozorování proměn přírody na podzim, sběr přírodnin, motivační básnička.

Počasí je na draka

Jan Vodňanský

Počasí je na draka,

draka ale neláká.

Padaj na něj deště kapky,

raděj by se schoval zpátky,

schoval zpátky pod kabát.

Každý se ho přestal bát,

že je zmoklý, že je splihlý,

sotva jsme ho schovat stihli

před deštěm a před mokrem.

Usuší se za oknem.

Mezipředmětové vztahy:

Přírodověda - Rozmanitost přírody: les - poznávání a zařazování vybraných zástupců rostlin, sběr přírodního materiálu, Ochrana přírody - chování v přírodě, Příroda v ročních obdobích: příroda na podzim - charakteristické znaky počasí a přírody.

Český jazyk - Řečová výchova - Poslech krátkých příběhů;

- Komunikační a slohová výchova - mluvený projev, vyprávění.

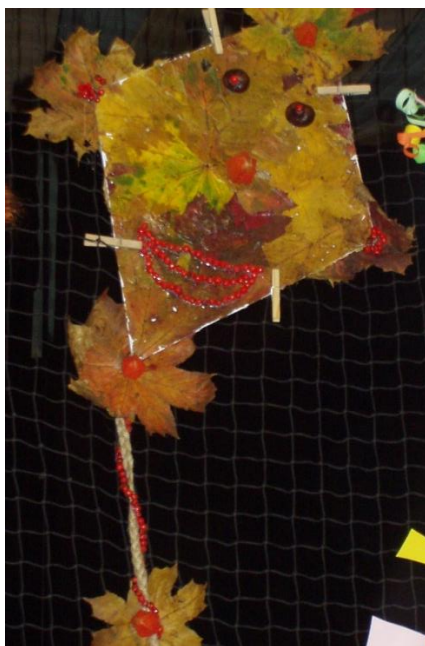
Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti zapamatování, řešení problémů. Kreativita. Rozvoj schopností poznávání.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: přírodniny - opadané listy, kaštany, kalichy močyně židovské, jeřabiny, lýko (3 kusy 2 m dlouhé), jehla, nit, lepidlo, šablona ze čtvrtky ve tvaru kosočtverce, nůžky, tavná pistole.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, tavnou pistolí a lepidlem

Postup: Žáci pracují ve skupině po čtyřech. Sami se domluví na tom, co kdo bude dělat, dva navlékají jeřabinové „korále“, třetí polepí celou hlavu draka (učitel připraví tvar hlavy předem) ze čtvrtky podzimními listy tak, aby nikde nezůstala čtvrtka nepolepená, čtvrtý splétá lýkový provaz do copánku. Na polepenou a již zaschlou hlavu draka připevní pomocí tavné pistole (pod dohledem učitele) oči z kaštanů a jeřabin, nos z kalichu močyně židovské a ústa, která vytvarují z jeřabinových korálků. Na spodní část draka připevní tavnou pistolí ocas, který vytvoří stočením jeřabinových korálků a lýkového copánku. Nakonec dozdobí rohy draka i ocas listy, jeřabinami a kalichy močyně podle své fantazie.

Obrázek č. 23: Podzimní drak

Návrh činnosti č. 20

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Ovečky

Ročník: 4.

Vyučovací cíl: umět obkreslit šablonu, stříhat, vystřihovat, lepit, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vycházka do přírody, návštěva statku; výzdoba třídy; básnička o ovečce a beránku.

Ovečka a beránek

Beránečku, beránku,
cítím jaro ve vánku,
pojď se honit sem tam strání,
do kopečka z kopečka.
Ty budeš můj beráneček
a já tvoje ovečka.

Mezipředmětové vztahy:

Prvouka: Rozmanitost přírody – Příroda živá a neživá (domácí živočichové – průběh a způsob života, výživa, stavba těla)

Matematika: Geometrie – základní tvary v rovině (kruh)

Český jazyk – literární výchova, komunikační a slohová výchova – čtení textu s porozuměním, seznamování se s odbornými texty a encyklopediemi, získávání aktuálních informací při práci s publikacemi.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Environmentální výchova - Ekosystémy.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevný papír, čtvrtka, lepidlo, nůžky, cik cak nůžky, ruční kotoučová řezačka na papír, špejle, šablona na hlavu ovečky, plastová očka

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, lepidlem

Postup: Na čtvrtku žáci nalepí oblohu vystřiženou z modrého barevného papíru, jehož horní okraj obstříhnou ozdobnými nůžkami, na spodní část čtvrtky přilepí louku ze zeleného barevného papíru, na který vyznačí pomocí cik cak nůžek kopce. Takto připravený podklad nechají vyschnout. Dále pracují podle návodu učitele metodou Quilling (technika kroucení proužků) – do naříznuté špejle zasunou začátek nařezaných papírových proužků (učitel proužky papíru předem připraví pomocí kotoučové řezačky papíru), které stáčí do koleček, konce proužků přilepí lepidlem a opatrně stáhnou ze špejle. Z koleček vytvoří těla oveček tak, že je vkládají do lepidla, kterým na připravený podklad nakreslili tvar těla. Do lepidla kolečka vkládají těsně vedle sebe. Stejným způsobem vytvoří i obláček, použijí kolečka z modrého papíru. Na černý barevný papír obkreslí dle šablony hlavy oveček a přilepí je k tělíčku. Nakonec přilepí plastová očka. Ze zeleného papíru vytvoří lístky tak, že na špejli natočí proužek a po stažení ze špejle jej nechají mírně roztočit, teprve pak konec zalepí a na jedné straně stlačí do tvaru kapky, z kapek následně vytvarují trsy trávy a přilepí k podkladu.

Obrázek č. 24: Ovečky

Návrh činnosti č. 21

Tematický celek: Práce s přírodním materiálem

Název výrobku: Strom zdraví a nemoci

Ročník: 5.

Vyučovací cíl: seznámit se s různými druhy materiálů (přírodniny, papír, dřevo) a jejich vlastnostmi

Motivace: Okresní přehlídka prací žáků na téma: Zdravá a nezdravá výživa

Mezipředmětové vztahy:

Přírodověda - Člověk a zdraví: péče o zdraví, zdravá výživa, zdravá strava

- Rozmanitost přírody: les - poznávání a zařazování vybraných zástupců rostlin, sběr přírodního materiálu

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti zapamatování, řešení problémů. Kreativita. Rozvoj schopností poznávání.

Environmentální výchova - Prostředí a zdraví (rozmanitost vlivů prostředí na zdraví, možnosti a způsoby ochrany zdraví).

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: dvě silnější větve (kmen) o průměru cca 50mm a výšce 40 cm, mech, spadané listy z různých druhů listnatých stromů, letáky s nabídkou potravin, noviny, nůžky, lepidlo, tavná pistole, dvě dřevěné podložky (např. dřevotřískové desky) o rozměrech přibližně 20 x 30 mm, velikosti, dva vruty do dřeva

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, tavnou pistolí a lepidlem

Postup: Žáci pracují ve skupině po čtyřech. Učitel rozdá každé skupině dvě dřevěné podložky. Na každou podložku předem připevní vrutem jednu větev, jejíž vrchní část seřízne do špičky. Větve a ostatní přírodní materiál si děti předem nasbíraly během přírodovědné vycházky v rámci předmětu Přírodověda. Z novinového papíru žáci zhotoví dvě koule, které

budou tvořit korunu stromu. Každou papírovou kouli připevní na seříznutou část větve a stabilitu ještě zajistí pomocí tavné pistole (pod vedením učitele). Jednu papírovou kouli žáci polepí mechem (zdraví) a druhou hnědožlutými listy (nemoc). Necháme zaschnout. Z nabídkových letáků žáci vystřihují různé druhy potravin. Potraviny zastupující zdravou výživu nalepí na dřevěnou podložku se stromem, který má korunu z mechu a potraviny zastupující nevhodnou stravu nalepí na podložku se stromem, jehož korunu tvoří spadané listí.

Obrázek č. 25: Strom zdraví a nemoci

Návrh činnosti č. 22

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Velikonoční vajíčko

Ročník: 5.

Vyučovací cíl: zvládat základní manuální dovednosti při práci s různými materiály, využívat při tvořivých činnostech s různým materiálem vlastní fantazii, rozvíjet jemnou motoriku.

Motivace: velikonoční koledy, básničky a říkanky

Velikonoční říkanka

Upletl jsem pomlázku,
je hezčí než z obrázku,

všechny holky, které znám,
navštívím a vymrskám,
než mi dají vajíčko,
vyplatím je maličko.

Mezipředmětové vztahy:

Vlastivěda – Místo, kde žijeme: domov a jeho okolí; tradice a zvyky

Český jazyk – komunikační a slohová výchova – vyprávění – historický původ Velikonoc, symbol vajíčka, zkušenosti dětí z domova.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: stuhy různých barev, obyčejná tužka, nůžky, polystyrénové vajíčko (korpus)

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti při práci s nůžkami.

Postup: Děti si rozstříhají stuhy na části dlouhé 3 cm. Rozstříhané kousky si rozdělí na hromádky podle barev. Pomocí tužky postupně zapichují jednotlivé kousky stuhy do korpusu vajíčka. Barvy střídají děti podle vlastní fantazie. Práce je dokončena po zakrytí celého vajíčka.

Obrázek č. 26: Velikonoční vajíčko

Návrh činnosti č. 23

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Jarní věnec

Ročník: 5.

Vyučovací cíl: umět obkreslit šablonu, stříhat, vystřihovat, lepit, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vycházka do přírody, pozorování jarní přírody; výzdoba třídy, básnička o jarních květinách.

Ptám se, ptám se, pampeliško

Ptám se, ptám se, pampeliško,
už si vrabci koupou bříško, už se káča točí,
kde jsi byla pampeliško, od čeho máš oči?
Od slunce, od zlata! Jak jsem se tam zahleděla,
hned jsem byla zlatá celá jako housata.
Pampelišky, povězte mi, podruhé se ptám:
Čím otvírá slunko zemi, kudy pouští jaro k nám?
Žežulky si povídají, že jsou vrátka v jednom háji,
ke vrátkům je zlatý klíč, petr-petr-petrklíč.

Mezipředmětové vztahy:

Přírodověda: Rozmanitost přírody – Příroda živá a neživá (Rostliny a houby - základní životní projevy rostlin, rostliny na zahrádce, na poli, v lese a u vody.)

Matematika – Geometrie: základní tvary v rovině (kruh)

Český jazyk – literární výchova, komunikační a slohová výchova – čtení textu s porozuměním, seznamování se s odbornými texty a encyklopediemi, získávání aktuálních informací při práci s publikacemi.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění. Kreativita.

Environmentální výchova - Ekosystémy.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevný papír, lepenka pro kartonáž, kružítko, tužka, lepidlo, nůžky, nůžky, ruční kotoučová řezačka na papír, raznice s motivem kytičky

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, lepidlem

Postup: Žáci pracují ve skupině po čtyřech. Z lepenky vystříhnou tři kruhy o průměru 8, 10 a 12 cm. Oba menší kruhy polepí zeleným barevným papírem. Ze zeleného papíru vystříhnou kruh o průměru 12 cm. Po obvodu největšího lepenkového kruhu přilepují zelené proužky papíru (učitel předem připraví z barevného papíru proužky různých délek a šířek pomocí ruční kotoučové řezačky) tak, že spojí konce proužků k sobě a ke kruhu, čímž vznikne věnec. Do středu věnce nalepí zelený kruh z papíru, pak menší lepenkový kruh a na konec nejmenší, čímž vznikne podstavec pro zapíchnutí papírových květin, které žáci vytváří podle návodu učitele metodou Quilling. Namotají na špejli proužek papíru o šířce 0,5 cm, k němu přilepí trochu širší asi 1,5 cm (který před tím po celé délce nastříhali - jako hřeben), mohou nalepit ještě další širší (2 cm) proužek papíru. Od středu vytvarují kytičku rozevřením jednotlivých „lístků“, špejli omotají zeleným tenkým proužkem papíru a zapíchnou květiny do připraveného věnce. Quillingovou metodou vytvoří také lístky („kapky“) a přilepí je ke stonkům květin v různé výšce i směru. Nakonec pomocí raznice vystříhnou ze žlutého barevného papíru kytičky a přilepí je na věnec.

Obrázek č. 27: Jarní věnec

Návrh činnosti č. 24

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Kohout

Ročník: 5.

Vyučovací cíl: zdokonalit práci s nůžkami, slepovat lepidlem a tavnou pistolí, umět obkreslit šablonu, stříhat, vystřihovat, lepit, muchlat, trhat papír, pracovat podle slovního návodu a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Návštěva statku, říkanka.

Kohout

Kykyryký, kykyryký,

Zpívá kohout převeliký.

A slepička žasne:

„Ach, jak zpívá krásně!“

Mezipředmětové vztahy:

Přírodověda – Příroda živá a neživá: Domácí zvířata - chovní ptáci (drůbež)

Český jazyk – Komunikační a slohová výchova: Čtení – prohlubování čtenářských dovedností: odborné texty (slovníky, encyklopedie)

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevný papír, skleněná láhev, nůžky, lepidlo, plastové oči, tužka a tavná pistole, dřevěná vařečka

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami, lepidlem a tavnou pistolí.

Postup: Každý žák dostane žlutý, červený, oranžový a hnědý barevný papír a skleněnou lahev, do které si barevné papíry natrhají na větší kousky a zmuchlané je střídavě vkládají do lahve a upěchují pomocí vařečky. Podle šablony si obkreslí a vystřihnou hřebínek, zobák

a všechny části křídel. Křídla zkompletují tak, že na sebe přilepí jednotlivé části od největší po nejmenší. Dále si nastříhají delší tenké proužky různých barev na ocas. Na hrdlo lahve připevní tavnou pistolí hřebínek kohouta, pod něj plastová očka a zobák. Na boční strany lahve připevní tavnou pistolí křídla a na zadní stranu různobarevné tenké proužky jako ocas, které pomocí hrany nůžek natočí směrem dolů. Některé z nich jsou natočené na tužce.

Obrázek č. 28: Kohout Obrázek č. 29: |Kohout

Návrh činnosti č. 25

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Název výrobku: Lampion

Ročník: 5.

Vyučovací cíl: umět rozměřovat a změřit čtverec, tvarovat překládáním papíru, stříhat, vystřihovat, lepit, pracovat podle slovního návodu, malovat vodovými barvami a vytvářet jednoduché prostorové útvary z papíru

Motivace: Vyprávění – Oslavy, říkanka, výzdoba školy před karnevalem

Lampion

Lampionku sviť,
už je na tě čas.
Hvězdy vyšly,
my jsme přišli,
večer bude náš!

Mezipředmětové vztahy:

Český jazyk – Komunikační a slohová výchova: Mluvený projev, formy společenského styku (tvorba jednoduchých souvislých jazykových projevů)

Matematika - Geometrie v rovině a prostoru: Základní útvary v rovině – čtverec, obdélník

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova - Cvičení pozornosti a soustředění, cvičení dovednosti řešení problémů. Kreativita.

Pomůcky, nástroje, nářadí, materiál: barevný a bílý papír, krabicová lepenka, vodové barvy, barevný provázek, korálky, čajová svíčka, nůžky, tužka, pravítko a lepidlo.

Bezpečnost a hygiena: dodržovat obecné zásady bezpečnosti a hygieny při práci s nůžkami a tavnou pistolí.

Postup: Každý žák dostane čtyři listy bílého papíru, ze kterých si odměří a vystřihne obdélníky podle rozměrů (15 cm x celá délka listu). Na krabicovou lepenku odměří, narýsují a vystřihnou dva čtverce (15 x 15 cm). Čtyři stejné čtverce vystřihnou i z barevného papíru. Na papír žáci vodovými barvami malují postupně pruhy různých barev. Po jejich zaschnutí skládají z pomalovaných obdélníků „harmoniku“. Konec každé harmoniky přilepí na lepenkový čtverec na každou stranu jednu, druhý konec přilepí na druhý lepenkový čtverec, na něj pak přilepí čtverce z barevného papíru. Na provázek (30 cm dlouhý) navléknou žáci korálky a zauzlují, aby se nevyvlékly, druhý konec provléknou středem lepenkového čtverce a uvnitř přilepí. Středem horního lepenkového čtverce provléknou provázek k zavěšení. Nakonec vloží do lampionu čajovou svíčku, pomocí tavné pistole ji přilepí a lampion zavěsí.

Obrázek č. 30: Lampion

ZÁVĚR

Navrhované činnosti uvedené v diplomové práci lze využít jako zdroj inspirace, nejen pro pedagogy prvního stupně základní školy praktické v hodinách pracovních činností, ale také ve školních družinách či kroužcích při zájmových činnostech dětí mimo vyučování. Návrhy jsou doplněny pracovními postupy, které detailně popisují vznik všech výrobků, a fotografiemi dokumentujícími finální výrobek. Nabídka výrobků je členěna podle obtížnosti do jednotlivých ročníků.

Zvolila jsem takové typy výrobků, které dokážou žáci v maximální míře vytvářet vlastními silami. Náročnost práce odpovídá schopnostem žáků s lehkou mentální retardací, abych minimalizovala zklamání žáků z neúspěchu a zároveň jim poskytla reálnou naději na úspěch. Při práci s žáky se sníženými rozumovými schopnostmi jsem musela zohledňovat individuální limity dané konkrétní mírou postižení a její značnou diferenciaci v rámci jednotlivých ročníků.

Vytváření navrhovaných výrobků není příliš časově náročné, neboť žák, který okamžitě vidí výsledný produkt svého tvůrčího úsilí, je přirozenou cestou veden k poznání, že myslet, tvořit a pracovat se vyplatí. Pozitivní také je nízká náročnost na materiálové vybavení, proto výroba není nákladná.

Silnou motivací pro žáky s mentálním postižením se stala veřejná prezentace výsledků práce dětí, což podpořilo růst jejich sebevědomí.

Pedagogická praxe mi potvrdila, že pracovní činnosti jsou předmětem, který pomáhá snižovat vnitřní napětí, psychickou nevyváženost, nesoustředěnost a v mnohých případech i agresivitu žáků s mentální retardací.

RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá pracovními činnostmi na prvním stupni základní školy praktické. Jsou zde popsány zvláštnosti žáků s mentální retardací. Práce popisuje také vzdělávací oblast Člověk a svět práce podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Druhá část obsahuje konkrétní návrhy činností pro 1. – 5. ročník v hodinách pracovních činností, které odpovídají věkovým a rozumovým schopnostem žáků s lehkou mentální retardací. Pracovní náměty vycházejí z vlastních zkušeností a všechny byly v praxi ověřeny se žáky základní školy praktické.

Klíčová slova: základní škola praktická, pracovní činnosti, výchova, vzdělávání, lehká mentální retardace, Člověk a svět práce, materiál

SUMMARY

This thesis deals with labor activities at the first grade of practical primary school. There are described the special features of students with mental retardation. The work also describes the educational area of Man and the World of work, according to the Framework Educational Programme for Basic Education - Annex regulating the education for students with mild mental disabilities. The second part contains specific proposals for activities for 1st to 5th grade in lessons of labor activities that match the age and rational abilities for students with mild mental retardation. Working suggestions are based on their own experiences and they all had been verified in practice with pupils from practical primary school.

Key words

practical primary school, labor activities, education, mild mental retardation, Man and the World of work, material

SEZNAM LITERATURY

BĚLECKÝ, Zdeněk a kol. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 75 s. ISBN 978-80-87000-07-6.

ČERNÁ, Marie a kol. *Kapitoly z psychopedie*. přepr. vyd. Praha: Karolinum, 1995. 82 s. ISBN 80-7066-899-7.

DRBOUT, Stanislav, FANTURA, Jaroslav. *Pracovní vyučování v 7. – 9. ročníku zvláštní školy*. Praha: Parta, 1998. 96 s. ISBN 80-85989-39-5.

DUDKOVÁ, Ivana a kol. *Školní vzdělávací program „Učíme se pro život“*. 2011.

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. *Speciální pedagogika*. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy*. Plzeň: ZČU, 2001. 88 s. ISBN 80-7082-634-7.

HONZÍKOVÁ, Jarmila, BAJTOŠ, Ján. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: ZČU, 2004. 120 s. ISBN 80-7043-255-1.

HONZÍKOVÁ, Jarmila, MICHÁLKOVÁ, Ludmila, VODÁKOVÁ, Jitka. *Praktické činnosti II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – pedagogická fakulta, 2000. 62 s. ISBN 80-7290-003-X.

KOCIÁNOVÁ, Ludmila a kol. *Praktické činnosti pro 1. -5. ročník základních škol*. Praha: Fortuna, 1997. 168 s. ISBN 80-7168-441-4.

KOCMAN, Jiří, H. *Médium papír*. 2. vyd. Brno: Vutium, 2004. 62 s. ISBN 80-214-2626-8.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2002. 380 s. ISBN 80-7178-681-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. 234 s. ISBN 80-85931-65-6. 81.

PODROUŽEK, Ladislav. *Úvod do didaktiky prvouky a přírodovědy pro primární školu*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. 247 s. ISBN 80-86473-45-7.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6. rozš. a akt. vyd. Praha: Portál, 2009. 322 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. Praha: Tauris, 2006. 92 s. ISBN 80-87000-02-1.

ŠTĚPÁNEK, Augustin. *Pracovní vyučování ve 4. až 6. ročníku zvláštní školy*. Praha: Parta, 1998. 62 s. ISBN 80-85989-17-4.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Mentální retardace*. Praha: Portál, 2001. 178 s. ISBN 80-7178-506-7.

VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN 80-247-1734-0.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. 207 s. ISBN 80-7178-544-X.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek č. 1: Dopravní prostředky

Obrázek č. 2: Pampeliška

Obrázek č. 3: Myška

Obrázek č. 4: Moře

Obrázek č. 5: Ovečka

Obrázek č. 6: Mořský svět

Obrázek č. 7: Beruška

Obrázek č. 8: Čert

Obrázek č. 9: Slunečnice

Obrázek č. 10: Lízátko

Obrázek č. 11: Srdce z březových větviček

Obrázek č. 12: Větrný mlýn

Obrázek č. 13: Motýli

Obrázek č. 14: Motýli

Obrázek č. 15: Medvídek

Obrázek č. 16: Letní louka

Obrázek č. 17: Květiny a motýl

Obrázek č. 18: Vánoční stromek

Obrázek č. 19: Letadlo

Obrázek č. 20: Lesní víla

Obrázek č. 21: Lesní skřítek

Obrázek č. 22: Hejkal

Obrázek č. 23: Podzimní drak

Obrázek č. 24: Ovečky

Obrázek č. 25: Strom zdraví a nemoci

Obrázek č. 26: Velikonoční vajíčko

Obrázek č. 28: Kohout

Obrázek č. 29: Kohout

Obrázek č. 30: Lampion